

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller.

Mr RENE VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

DE TAAK VAN MAGISTRAAT EN ADVOCaat OP HET GEBIED VAN HET STRAFRECHT

Rede uitgesproken ter plechtige zitting van het Hof van Verbreking op 15 September 1936
door den Heer LEON CORNIL
Advocaat-Generaal.

Mijne Heeren,

Met de toelating van den Heer Prokureur-Generaal heb ik de eer de eerste rede in het Nederlandsch op een van uw plechtige openingszittingen uit te spreken.

Op de schouders van iemand wiens familie uit de streek van Charleroi afkomstig is en voor wie het Nederlandsch een aangeleerde taal is, weegt deze eer zeer zwaar. Ik heb al het mogelijke gedaan om niet al te zeer beneden mijn taak te blijven en ik hoop dat U zoo welwillend zult zijn rekening te houden met de krachtinspanning van een magistraat van Waalschen oorsprong, die het zich ten plicht stelt de Nederlandsche taal meester te worden.

Sommigen onder U denken zonder twijfel dat mijn vader, uw oud-collega, die gedurende de laatste jaren van de vorige eeuw in deze zaal zette, verbaasd zou geweest zijn indien men hem hadde gezegd dat zijn jonge zoon hier eenmaal in het Nederlandsch het woord zou voeren.

Ik kan U verzekeren dat hij geenszins verwonderd zou geweest zijn. Mijn vader had zijn loopbaan begonnen in Henegouwen; hij schreef en sprak vlot het latijn en, zooals al de rech-

ters van het Waalsch gedeelte van het land, geboren rond 1830, kende hij geen woord Nederlandsch. Maar hij beseftte volkomen welke bezwaren deze toestand meebracht en hij begreep dat, in een land waar twee landstalen gesproken worden, al wie wenscht deelachtig te zijn aan het hoogste gezag, die twee landstalen moet kennen. En het is mijn vader die mij, van kindsbeen af, de Nederlandsche taal heeft doen aanleeren. Wanneer ik vandaag bekwaam ben in het Nederlandsch voor U te spreken, heb ik zulks aan mijn vader te danken. Ik heb er dan ook aan gehouden deze rede te beginnen met hulde te brengen aan de nagedachtenis van mijn vader, aan hem die voor mij de duurbaarste is van deze scherpzinnige geesten, die aan het Vaderland veel kwaad zouden bespaard hebben wanneer men hun raad had gevolgd.

Misschien zullen er, na deze rede, eenige Walen meer zijn die begrijpen dat het toch wel mogelijk is voor een Waal de Nederlandsche taal te leeren spreken. Mag ik van mijn kant aan de Vlamingen vragen voor mij toegevend te zijn en mijn poging niet al te streng te beoordeelen.

Wanneer ik Fransch spreek hoort men on-

middellijk dat mijn voorouders uit Gosselies stamden en niemand denkt er aan het mij kwalijk te nemen; ik heb in het Fransch een slechten tongval, doch zulks heeft mij nooit in het minst gehinderd bij de uitoefening van mijn ambt in deze taal. Men zal mij dus ook wel willen verontschuldigen wanneer ik in het Nederlandsch geen zuiveren tongval heb. Ik doe wat ik kan.

* * *

Daar ik een rede moet uitspreken over een onderwerp dat voor de gelegenheid geschikt is, zou ik enkele beschouwingen willen uiteenzetten over wat een magistraat of een advocaat moet kennen, over wat een magistraat of een advocaat moet zijn, om ten volle te beantwoorden aan datgene wat de maatschappij van hem vergt; en hierbij bedoel ik met het woord « magistraat » zoowel den rechter als den officier van het Openbaar Ministerie.

Het komt mij voor dat dit onderwerp voor de gelegenheid bijzonder goed geschikt is daar, zonder twijfel, een onderzoek van zichzelf ten zeerste gewenscht is op het oogenblik dat men zijn bezigheden herneemt. Daarbij komt dat de behandeling van dit onderwerp voor mij gemakkelijk zal zijn, daar ik leef te midden van uitstekende magistraten en advocaten en ik slechts een keus hoef te doen tusschen de beste voorbeelden die ik voor oogen heb.

Daar ik mij tot nu toe hoofdzakelijk met strafrecht heb bezig gehouden, zal ik eerst spreken over de rechtsgeleerden die in of bij de strafgerechten werkzaam zijn, al is het nochtans mijn plan te betoogen, dat het vraagstuk dat ik behandel, op alle gebieden van het recht op dezelfde wijze dient opgelost te worden.

* * *

Men heeft het vaak gezegd, ons Strafwetboek van 1867 was, voor zijn tijd, het beste dat men zich kon indenken. De grondbeginselen van de klassieke school werden er op een merkwaardige en volledige wijze in uitgedrukt.

Die grondbeginselen van de klassieke school waren nog steeds de grondbeginselen van de Encyclopedisten en van de Fransche omwenteling, die de groote ideeën van vrijheid en gelijkheid, en — al is het ook in mindere mate — die van broederlijkheid over de wereld hebben verspreid. Het Fransch strafwetboek van 1810 gaf deze beginselen niet zoo duidelijk weer, daar

zich in dit wetboek een terugkeer openbaarde naar de opvattingen van vóór 1789.

Behalve de krankzinnigen zijn alle menschen vrij en gelijk; zij zijn redelijk en, wanneer zij een misdrijf plegen, is zulks te wijten aan een verkeerd gebruik van hun redelijk verstand en hun vrijen wil; zij hebben het kwade gekozen in de plaats van het goede. Zoo hebben zij hun plicht tegenover de maatschappij geschonden. Zij dienen dan ook door de maatschappij gestraft te worden en het uitboeten van deze straf zal het evenwicht herstellen dat door hun misdrijf verbroken werd.

Volgens de klassieken moet de straf diegene zijn die voor een vrijen en redelijken man geschikt is. Geen wreedheid meer, die een overblijfsel van vervlogen tijden zou zijn; alleen zulkdanig kwaad dat noodzakelijk is om een verstandig man te doen begrijpen dat hij verkeerd gehandeld heeft door het misdrijf te plegen, in de plaats van zich goed te gedragen. Voor de lichte misdrijven, de geldboete; voor de andere misdrijven, de gevangenis, waar de veroordeelde, alleen in een cel opgesloten, bezoeken zal ontvangen met moreele strekking, opdat hij zich van zijn fout bewust zou worden en hij in zichzelf de beste voornemens voor de toekomst zou vormen. Het bedrag van de boete en de duur van de vrijheidsberoving zullen met de zwaarwichtigheid der schuld evenredig zijn.

Het slachtoffer van het misdrijf heeft slechts een persoonlijke schade ondergaan en om die persoonlijke schade hoeft het strafrecht, dat uitsluitend gegrondvest is op de maatschappelijke schade, zich niet te bekommeren.

Zoo dacht ongeveer ieder geleerde wanneer ons strafwetboek van 1867 werd opgesteld. Dit wetboek was een uitstekende uitdrukking van het stelsel en tevens waren onze celgevangnissen, die wij aan den grooten Ducpétiaux te danken hadden en die gedurende langen tijd als merkwaardige voorbeelden beschouwd werden, het beste werktuig om er de toepassing van te verzekeren.

Nadien zijn de anthropologische en de sociologische scholen opgekomen, die getracht hebben — natuurlijk met de overdrijving die aan alle nieuwigheden op wetenschappelijk gebied eigen is — de grondbeginselen van de klassieke school volledig omver te werpen.

De anthropologische school, waaraan de namen van de drie groote Italianen Lombroso, de doctor in de geneeskunde, Garofalo, de hooge

magistraat, en Enrico Ferri, de professor en advocaat, onafscheidbaar verbonden zijn. De sociologische school, waarvan de oorsprong te vinden is in de merkwaardige werken van onzen landgenoot Quételet.

Voor de eerste anthropologen waren alle menschen zonder vrijen wil — doch ik zal niet stilstaan bij die overdrijvingen, waarvan ik zoo-even gewaagde. Wat echter van hunne leer spoedig werd aangenomen, en wat overigens niet te betwisten viel, was het feit dat buiten de krankzinnigen, ook vele andere menschen niet in de gewone mate over vrijen wil beschikken. Op deze abnormalen hebben de rechters dan verminderde straffen toegepast, in evenredigheid met de vermindering der vrijheid van den wil en, bijgevolg van de verantwoordelijkheid. Zoo deed zich voor het eerst de invloed gelden van de vaststellingen der anthropologen op de klassieke rechtsgeleerden, voor wie de noodzakelijkheid van een evenredigheid tusschen de gewone straffen — geldboete en gevangenis — en het misbruik van den vrijen wil geopenbaard door het misdrijf, een axioma bleef dat buiten alle betwisting stond.

De ervaring heeft echter weldra doen blijken dat de weg, die ingeslagen was door de rechtspraak, rechtstreeks er toe zou leiden de openbare orde in gevaar te brengen: de korte gevangenisstraffen met de kleine boeten waren voor de abnormalen een echte aanmoediging tot de herhaling.

Onze wetgever heeft jarenlang geaarzeld — niet zoolang echter als in de meeste andere landen — en in 1930 heeft hij de wet tot bescherming der maatschappij gestemd.

Maar het begrip dat elk misbruik van den vrijen wil door een gewone straf van evenredige zwaarte beteugeld diende te worden, was toch zoo sterk dat de wetgever, om de abnormalen voor een onbepaalden tijd van de vrijheid te berooven, eerst door een wettelijke fictie verklaard heeft dat zij volledig onverantwoordelijk waren. Op die voorwaarde alleen scheen het mogelijk de abnormalen aan de gewone straffen te onttrekken en het maatschappelijk gevaar als criterium aan te nemen van den duur der vrijheidsberoving, die op hen zou worden toegepast. Na dit beginsel van de onverantwoordelijkheid der abnormalen vastgelegd te hebben, moest noodzakelijkerwijze de wetgever besluiten, dat het vonnis dat ten hunnen opzichte zou uitgesproken worden, geen veroordeeling zou zijn en

dat hun verpleging in een bijzonder gesticht geen straf zou wezen.

Deze beginselverklaringen waren echter fictiën, die in strijd bleken met de werkelijkheid; ze berustten op een dubbelzinnigheid. Iedereen heeft zulks onmiddellijk bemerkt. De optimisten — en persoonlijk acht ik mij bevoegd om over hunne wijze van denken te spreken — hadden echter gehoopt dat deze dubbelzinnigheid niet al te zeer hinderlijk zou zijn voor een doelmatige toepassing van de wet. De ervaring heeft echter dit droombeeld doen verbleeken en de heer Soudan, wanneer hij Minister van Rechtswezen was, heeft een commissie aangesteld die gelast is een nieuw wetsontwerp voor te bereiden om de bepalingen van de wet van 9 April 1930 op te bouwen op nieuwe grondslagen, die met de werkelijkheid zullen overeenstemmen.

De invloed van de sociologische school is lang niet zoo groot geweest op de rechtspraktijk, noch op strafrechtelijke wetgeving.

Evenals de anthropologische school, heeft zij de noodzakelijkheid doen uitschijnen van voorkomende maatregelen, die als doel hebben de diepere oorzaken der misdadigheid te bestrijden. Beide scholen hebben veel bijgedragen tot het welgelukken der pogingen, die werden gedaan tot de bestrijding van het alcoholisme, de uitroeiing van zekere erfelijke ziekten, het verdwijnen der krotwoningen, in één woord, tot de verheffing van het stoffelijk en zedelijk peil der werkende standen. Veel werd er reeds gedaan en toch mogen wij niet trotsch zijn, daar er nog veel op dit gebied te doen overblijft. Zekere aarzelingen, die wij tegenwoordig vaststellen, zijn zelfs van aard om ons ten eerste te verontursten.

In de vonnissen zelf stelt men geen rechtstreekschen invloed van de sociologische school vast. De leer van de anthropologische school heeft voor gevolg gehad, dat de rechtbanken zich hoe langer hoe meer met den geestestoestand van de betichten hebben beziggehouden en dat een geestesonderzoek thans als een gewone maatregel in de rechtspleging voorkomt. Over de sociale oorzaken van het misdrijf bevatten de bundels der strafzaken niets. De daer wordt veroordeeld zonder grondig vooronderzoek betreffende de maatschappelijke oorzaken van zijn misdrijf. De rechter zal zonder twijfel van sommige buitengewone pijnlijke omstandigheden op de hoogte zijn, maar in het algemeen bezit hij geen nauwkeurige inlichtin-

gen over het geldelijk vermogen van den man, die voor hem verschijnt, over zijn sociaal verleden, over de bijzonderheden van zijn toestand.

Wil de rechter rekening houden met de voorwaarden waarin het misdrijf gepleegd werd, dan zal hij de gewone straffen — gevangenis en boete — vermeerderen of verminderen, daar hij over geen anderen maatregel beschikt.

Het mag gezegd worden dat, behalve wat de werkelijk of wettelijk onverantwoordelijke krankzinnigen of abnormalen betreft, onze huidige wetgeving geen andere beteugeling kent dan de gewone straffen, gevangenis of geldboete, in evenredigheid met de zwaarwichtigheid der fout.

Ik zeg gevangenis, zonder te gewagen van dwangarbeid of opsluiting, omdat er tegenwoordig tusschen de vrijheidsstraffen bijna geen verschil bestaat.

* * *

Zijn gevangenis of geldboete in alle gevallen de geschikte straffen of maatregelen?

Sedert meer dan een halve eeuw zijn er geleerden die wijzen op de nadeelen van de gevangenisstraffen en vooral van de korte gevangenisstraffen. Criminalisten van alle landen hebben daarover geschreven.

De veroordeelde, opgesloten in een cel, verliest de gewoonte met andere mensen te leven; hij went zich aan de eenzaamheid en aan manieren van werken, die hem den arbeid in een gewone werkplaats moeilijk zullen maken. Wanneer hij zijn straf zal uitgeboet hebben, zal hij misschien in zichzelf uitstekende voornemens hebben gevormd, doch hij zal zich in de meest ongunstige omstandigheden bevinden om die voornemens ten uitvoer te brengen.

Voor al de korte vrijheidsstraffen treffen hun doel niet; de veroordeelde die in de gevangenis opgesloten werd, voelt zich aan de openbare minachting blootgesteld en is niet meer bevreesd voor de schande van een nieuwe veroordeeling; de berooving van zijn vrijheid is hem stellig pijnlijk geweest, doch, hoe streng een leefregel ook weze, men went er zich veel gemakkelijker en veel sneller aan dan wij het ons gewoonlijk voorstellen en een nieuwe opsluiting zal hem oneindig minder vrees inboezemen dan zulks vroeger het geval was.

Adolphe Prins gaf ons in zijn lessen de beschrijving van die misdadigers, die naar de gevangenis terugkeeren met dezelfde gevoelens als reizigers die met genoeg afstappen in een

hotel, waarvan zij de gewoonten en de bedienenden goed kennen, omdat zij er vroeger reeds vertoefd hebben. Misschien was de vergelijking ietwat overdreven, doch de feiten dringen in alle landen hetzelfde besluit op: de menschen gewennen zich aan het gevangenisleven en keeren zonder groote vrees naar de gevangenis terug.

Opdat de gevangenis aan de recidivisten werkelijk vrees zou inboezemen, zou men gebruik moeten maken van werkelijke wreedheid en van willekeur, wat de openbare meening ten onzent niet zou dulden.

Ik zal U desaangaande geen statistiek voorlezen, maar ik wil toch uw aandacht vestigen op de uitslagen van de laatste studiën over de recidivisten.

Een jong en veelbelovend rechtsgeleerde heeft grondig de bundels onderzocht van de recidivisten en gewoontemisdadigers die, sedert de wet tot bescherming der maatschappij, na het uitboeten hunner straf, te Merxplas geïnterneerd worden. (1) De 181 geïnterneerden, over dewelke zijn studie liep, hebben in het geheel 4549 veroordeelingen ondergaan vóór hunne opnemings te Merxplas. Slechts 16 onder hen hebben minder dan 10 veroordeelingen opgelopen; één enkele heeft er meer dan 100 voor zijn rekening; de voornaamste reeks (66 gevallen op 181) is die der geïnterneerden welke 11 tot 20 maal veroordeeld werden!

Zou men de mislukking der gewone straffen klaarder kunnen bewijzen?

En toch gaat men voort die gewone straffen toe te passen, zonder dat de meeste rechtsgeleerden denken aan de nutteloosheid van hun dagelijksch werk. En wanneer er enkele zijn, die er aan denken een nieuw stelsel te willen opbouwen, worden zij beschouwd als gevaarlijke droomers.

* * *

Het schijnt wel dat ieder magistraat of advocaat er van overtuigd is dat er niets anders dan gevangenis en geldboete bestaat om de misdadigheid te beteugelen.

De geldboete is zeker oud, zoo oud als het strafrecht. Wanneer in de vroegere tijden het

(1) Herman Bekaert: Toepassing van de wet van 9 April 1930 tot bescherming der maatschappij op recidivisten en gewoontemisdadigers. Rechtskundig Weekblad, 12 April 1936, bl. 1147-1472. — Vertaling in «Revue de droit pénal et de criminologie», juillet 1936, p. 912-937.

staatshoofd tusschenbeide kwam om aan beleediger en beleedigde het betalen en het aanvaarden van het weergeld op te leggen, heeft hij weldra een deel van dit weergeld voor zichzelf opgeëischt, als loon voor den dienst dien hij aan de partijen bewees, en zoo is de boete geboren. Maar de behoefte aan geld, waaraan alle staten in alle tijden geleden hebben, deed zich op zeer verschillende wijzen gelden: eerst hield de staat een klein deel van het weergeld af en het grootste deel was bestemd voor het slachtoffer; het deel van den staat is hoe langer hoe grooter geworden, tot eindelijk de staat zich alles toeëigende, zonder zich nog om het slachtoffer te bekommeren. Op deze wijze heeft de boete haar tegenwoordigen aard van publieke straf gekregen en haar oorspronkelijken aard van private straf ten bate van den beleedigde, verloren.

Zooals zij thans voorkomt, is de boete nog doeltreffend voor het beteugelen van lichte misdrijven. Zij is vooral nuttig, omdat zij het aantal gevallen vermindert waarin korte gevangenisstraffen zouden moeten toegepast worden, indien de boete niet bestond.

Maar zij is verre van volmaakt.

Opdat het kwaad dat zij medebrengt, zou evenredig zijn met de zwaarwichtigheid der fout, zou zij dienen berekend te worden met het oog op het geldvermogen van den veroordeelde.

Twee personen plegen in dezelfde omstandigheden dezelfde overtreding; wanneer de eene tienmaal zoo rijk is als de andere, zou de eerste een geldboete moeten oploopen die tienmaal zoo hoog zou zijn als diegene welke op den tweede wordt toegepast. De eerste zou bij voorbeeld tot 250 frank boete moeten veroordeeld worden en de tweede tot 25 frank.

Zulks zou in vele gevallen een onmogelijkheid zijn en met ons huidig wetstelsel zou het ook een onrechtvaardigheid worden, daar de geldboete van 250 frank een correctioneële straf is en deze van 25 frank slechts een politiestraf, en ook omdat de geldboete van 250 frank een vervangende gevangenis van ten minste 8 dagen meesleept en een verdere voorwaardelijke veroordeeling onmogelijk maakt, terwijl voor de boete van 25 frank de vervangende gevangenis de 3 dagen niet mag te boven gaan en de boete van 25 frank geen hinderpaal is voor het verleenen van het uitstel in de toekomst.

Het zou, met ons huidig wetstelsel, ook nog onrechtvaardig zijn omdat, in geval van herhaling, de tweede rechter niet zou kunnen weten in welke mate de eerste rechter rekening heeft gehouden met de zwaarwichtigheid van de overtredingen en met het geldvermogen van den dader om het bedrag der boete vast te stellen. Mochten onze twee veroordeelden opnieuw voor een rechtbank verschijnen, dan zal de rechter misschien de meening toegedaan zijn, dat het eerste feit, dat met 250 frank gestraft werd, erger was dan datgene waarvoor een geldboete van 25 frank werd uitgesproken; en deze dwaling zal nog des te gemakkelijker voorkomen wanneer ondertusschen de rijke arm en de arme rijk zou geworden zijn!

Historisch is de geldboete een oude maatregel tot beteugeling. Haar voordeelen zijn onbetwistbaar, maar zij zou zekere aanpassingen moeten ondergaan.

De Hoogere Raad voor de gevangenen heeft het vorig jaar de studie van dit vraagstuk aangevat, maar is nog niet gekomen tot het opstellen van een wetsontwerp.

Zijn voornaamste zorg bestond in het zoeken naar middelen om, zooveel mogelijk, de gevallen te verminderen waarin het noodzakelijk is de vervangende gevangenisstraf ten uitvoer te leggen, een noodzakelijkheid die het rechtstreeksch gevolg is van de onevenredigheid tusschen de boete en het geldvermogen. De vervangende gevangenisstraffen zijn even nadeelig als de korte gevangenisstraffen; zij zijn zelfs nadeeliger daar zij het gevoel van geleden onrecht opwekken bij de opgesloten, die uitsluitend worden gevangen gezet om reden dat zij niet over genoeg geld beschikken om de boete te betalen.

* * *

Wanneer de geldboete zoo oud is als het strafrecht, is daarentegen de gevangenisstraf, zooals zij thans geregeld en veralgemeend wordt, een nieuwe uitvinding. En wanneer ik zeg gevangenisstraf, bedoel ik daarmee al de vrijheidsstraffen, die door ons Strafwetboek van 1867 voorzien zijn.

Stellig bestonden er al gevangenen vóór het einde van de XVIIIe eeuw; voorzeker, wanneer wij oude kasteelen uit de middeleeuwen bezoeken, laat de gids niet na ons donkere en gruwelijke cellen te toonen. Maar die cellen dienden tot de opsluiting van politieke gevangenen en enkel tot de voorloopige hechtenis der

gewone misdadigers. Voor deze laatsten waren de toegepaste straffen geen vrijheidstraffen, maar de doodstraf met of zonder bijzondere folteringen, ofwel andere minder erge lijfstraffen en later de galeistrappen.

Afgezien van den kerker voor politieke gevangenen, waren de eerste gevangenen dus hoofdzakelijk plaatsen dienstig voor de voorloopige hechtenis, waar de gewone misdadigers het vonnis en de terechtstelling, die bijna onmiddellijk op dit vonnis volgde, dienden af te wachten.

Wanneer later, in zekere gevallen, de lijfstraffen door gevangenisstraffen werden vervangen, heeft men deze laatste doen uitboeten in de bestaande gevangenen, het is te zeggen in deze bestemd voor de voorloopige hechtenis. Zoo komt het waarschijnlijk dat het heden ten dage nog algemeen wordt aangenomen, dat de betichten in voorloopige hechtenis en de veroordeelden in gestichten van denzelfden aard geplaatst worden, ja zelfs meestal in dezelfde instelling. Wanneer men hierover nadenkt komt deze toestand noodzakelijk voor als een ware onrechtvaardigheid.

Ten onzent geniet de betichte van het wettelijk vermoeden dat hij onschuldig is — en dit bepaalt zich niet altijd bij een enkel vermoeden: het gebeurt dat de rechtsvordering, na voorloopige hechtenis, op een bevel van buitenvervolginstelling of op een vrijpraak uitloopt. In dit geval zal toch de betichte voor « den man in de straat » (en hoe talrijk zijn deze niet?) iemand zijn die in de gevangenis heeft gezeten, iemand die heel wat minder vertrouwen zal inboezemen dan een veroordeelde ten laste van wien geen aanhoudingsbevel werd uitgevaardigd en die van de voorwaardelijke veroordeeling heeft genoten. Deze immers is iemand die nooit in de gevangenis werd opgesloten.

Sedert de moderne tijden zien wij de vrijheidsberooving als stelselmatige maatregel van beteugeling te voorschijn komen; in den beginne werd zij nog niet op echte misdadigers toegepast, maar wel op bedelaars en landloopers, waarvan de levensgewoonten een maatschappelijk gevaar waren. Het opsluiten in een gevangenis, als beteugelingsmaatregel, is dus eerst een « veiligheidsmaatregel » geweest, een van deze veiligheidsmaatregelen die de hedendaagse criminalisten met zooveel fierheid als hunne uitvinding beschouwen en die zij stellen tegenover de opsluiting in de gevangenis! Tus-

schen de bedelaars en landloopers waren er dieven; wanneer een dief tevens bedelaar of landlooper was en wanneer hij, wegens zijn diefstal, niet ter dood veroordeeld werd, bleef hij, na het uitboeten zijner minder erge lijfstraf, met de andere bedelaars en landloopers in de gevangenis opgesloten. Hier ging dus de toepassing van de straf gepaard met den veiligheidsmaatregel, wat ook heelemaal den schijn heeft een hedendaagsche uitvinding te zijn! In zekere gevallen werd de lichte lijfstraf door het opsluiten in de gevangenis vervangen en zoo werd de weg naar de veralgemeening der gevangenisstraf voorbereid.

Om bedelaars en landloopers samen met de betichten in voorloopige hechtenis op te sluiten, dienden de ouderwetsche gevangenen, die in de kasteelen ingericht waren, te worden uitgebreid; er werden zelfs eenige nieuwe gevangenen gebouwd.

Toen Vilain XIV zijn zoo merkwaardige begrippen over de wederaanpassing door den arbeid wilde verwezenlijken en de plannen van het tuchthuis van Gent ter goedkeuring aan Maria Theresia voorlegde, was deze gevangenis niet uitsluitend bestemd voor misdadigers die tot vrijheidstraffen waren veroordeeld. Het beroemde « Rasphuis », dat sedert 1775 tot nog in de laatste maanden gebruikt werd, was in de eerste tijden hoofdzakelijk een verblijf voor landloopers en het was juist het gevaar dat voor de openbare orde voortspoot uit de buitensporigheden der landloopers, dat de Staten van Vlaanderen had aangespoord tot het inrichten van dit gesticht. De werklozen, die zich goed gedroegen, hadden er eveneens vrijen toegang en konden er een onderkomen vinden. Iedereen was verplicht er te werken en Vilain XIV zag in den arbeid het beste middel voor den strijd tegen landlooperij en misdadigheid.

Het is slechts sedert de Fransche omwenteling, wanneer — onder den invloed der denkers van de XVIIIe eeuw — de lijfstraffen voor de vrijheidstraffen moesten wijken, dat de gevangenisstraf veralgemeend werd, zooals zij het thans is.

De gevangenisstraf is dus geen oude straf. Het maatschappelijk leven heeft eeuwenlang bestaan zonder gevangenisstraf of met een gevangenisstraf die voor heel bijzondere gevallen was voorbehouden.

En ook heden ten dage nog is de gevangenisstraf niet in alle landen veralgemeend zooals ten onzent.

In Engeland en Wales zijn er ongeveer 12.000 gevangenen, tegenover ongeveer 4.000 in België; het is te zeggen driemaal meer, terwijl Engeland en Wales bijna vijfmaal meer inwoners tellen dan België, en dit met een wereldstad als Londen.

Toch is de openbare orde in Engeland verzekerd in dezelfde mate als in België.

En men hoeft niet te denken dat in Engeland de gevangenisstraf in vele gevallen door de geeseling vervangen wordt. Ik wensch geen terugkeer naar de lijfstraffen en de Engelschen evenmin.

Het is vooral buiten Engeland dat men hoort spreken over die geeseling, welke in Engeland toegepast wordt; de Engelschen zelf schijnen op die straf, die zoozeer tegenstrijdig is met hunne beschaving, allermint trotsch te zijn. De geeseling wordt zoo zelden bevolen, dat men mag zeggen dat ze feitelijk bijna geen plaats in het Engelsch strafstelsel inneemt.

* * *

Men is opgekomen tegen de tekortkomingen van de gewone straffen en het is mijn bedoeling U uiteen te zetten in welke mate zulks gebeurde. Ik zal tevens aantonen op welke wijze men te werk is gegaan en wat er nog dient gedaan te worden.

Eerst hebben wij de wet van 31 Mei 1888 — de wet Lejeune — te vermelden, waarbij de voorwaardelijke invrijheidstelling en de voorwaardelijke veroordeeling in het strafstelsel worden ingevoerd. Deze wet was voor haar tijd merkwaardig en de Belgische wetgever dient stellig geprezen te worden voor dit belangrijk initiatief. In 1888 was die wet uitstekend, thans echter wordt men er zich van bewust, dat zekere aanpassingen geboden zijn, vooral wat betreft de schorsing der tenuitvoerlegging van de veroordeelingen: niettegenstaande de pogingen van eenige scherpzinnige mannen is het tot nog toe niet mogelijk geweest deze verbeteringen te bekomen; de voorstanders ervan prediken in de woestijn.

Een andere vooruitgang werd wezenlijk door de wet Carton de Wiart op de kinderbescherming, van 15 Mei 1912. En hierbij dient volmondig verklaart te worden, dat onze parlementsleden voor geen nieuwigheid zijn terug-

geschrikt en dat zij bijna volmaakt werk verricht hebben. Wij zullen dadelijk de redenen daarvan nagaan en ik zal trachten te onderzoeken wat daaruit af te leiden valt.

Ik stap heen over de veranderingen van minder belang en kom onmiddellijk tot de laatste groote hervorming, deze voorzien door de wet van 9 April 1930 tot bescherming der maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers.

Wanneer men de voorbereidende werken van deze wet leest, stelt men, vanaf de eerste regels, vast dat de wetgever bevreesd is geweest iets aan het bestaande stelsel te moeten wijzigen.

Tusschen de parlementsleden waren er vele advocaten; velen behoorden tot vooruitstrevende politieke partijen, maar het schijnt wel dat ieder advocaat, die in de Wetgevende Kamers zitting neemt, steeds streng conservatief wordt telkens er sprake is iets in het strafrecht te verbeteren of iets te wijzigen aan de gewoonten zijner practijk.

Het is niet mijn bedoeling te beweren dat het een gebrek zou zijn conservatief te wezen; conservatieven zijn er noodig. Wat mij echter bijzonder treft is het feit, dat er zich steeds een algemeen conservatief gevoel doet gelden tegen elke nieuwigheid op strafrechtelijk gebied en tegen al wat afwijkt van de ingewortelde gewoonten der practijk. Deze algemeene tegenkanting tegen alle nieuwigheid treft mij des te meer, daar ze aan den dag komt op een gebied, waarop men bij den eersten blik noodzakelijk overtuigd moet zijn dat er nog heel wat te doen is vooraleer het doel — een werkelijke vermindering der misdadigheid — bereikt zal worden.

De behandeling van het eerste gedeelte der wet van 1930, dat betrekking heeft op de abnormalen, is voor dit feit kenschetsend; ten einde de wijzigingen, die door de wet gebracht werden aan het bestaande strafstelsel, te kunnen doen aannemen, heeft men er moeten op drukken dat het hier ten slotte geen verandering van stelsel gold. En zoo is men gekomen tot deze dubbelzinnigheid dat de wet, volgens hare bewoordingen, alleen toepasselijk zou zijn op onverantwoordelijken, op menschen die « onbekwaam zijn hunne daden te beheerschen », maar dat ze toch feitelijk op gedeeltelijk verantwoordelijken zou worden toegepast, op menschen dus, die toch, in zekere mate, bekwaam

zijn hunne daden te beheerschen, op personen die, volgens het Burgerlijk Wetboek, tot geldelijke schadevergoeding kunnen veroordeeld worden, iets wat volgens artikel 1382 onmogelijk was, wanneer de dader werkelijk onbekwaam was zijn daden te beheerschen. En zoo werd in de wet die nadeelige fictie opgenomen, dat de abnormalen op strafrechtelijk gebied volkomen onverantwoordelijk zijn.

Deze fictie is stellig nadeelig, maar toch zou men de uitslagen van de toepassing der wetsbepalingen betreffende de abnormalen niet mogen onderschatten: deze wetsbepalingen hebben een vooruitgang verwezenlijkt; deze vooruitgang zou echter nog grooter geweest zijn wanneer de wetgever niet tot de hooger bedoelde dubbelzinnigheid zijn toevlucht had genomen. Dr. Louis Vervaeck heeft onlangs aangetoond, dat de herhaling vanwege de abnormalen, die vrijgelaten werden uit de interneringsgestichten, veel zeldzamer is dan deze vanwege de gewone veroordeelden, die gevangenisstraffen hebben uitgeboet. (1)

Uit de behandeling van het deel der wet van 1930, dat betrekking heeft op de ter beschikkingstelling van de regeering, na afloop der straf, voor de recidivisten en de gewoontemisdadigers, was de bespreking in het Parlement op verre na niet zoo volledig.

Waarom? Omdat het hier alleen ging over een soort verlenging der straf, met vooraf bepaald maximum van duur, verlenging die werd toegepast voor gevallen waar de schuld zwaarder bleek, wat overeenkwam met de gewone begrippen.

En nochtans ware daarover veel te zeggen geweest. Volgens hoofdstuk V van de wet worden de gewoontemisdadigers, nadat zij hun gewone straf in een gevangenis hebben uitgeboet, ter beschikking gesteld van de regeering om weder aangepast te worden. Door welke middelen zal de regeering tot deze wederaanpassing komen? De wetgever heeft er zich bij bepaald volmacht te geven aan het bestuur; en de administratie heeft te Merxplas een bijzonder gesticht ingericht, waar deze veroordeelden geïnterneerd worden.

Wat zal er gebeuren indien, bij het ten einde

lopen van het termijn der internering — termijn waarvan de maximumduur voorafgaandelijk stipt bepaald is — de veroordeelde niet wederaangepast blijkt?

Het schijnt wel dat onze parlementsleden zulkdanig vertrouwen in het bestuur hadden, dat zij verkozen hebben deze hypothese als onwaarschijnlijk te beschouwen. Er wordt echter thans vastgesteld, dat zekere geïnterneerden spoedig in vrijheid zullen moeten gesteld worden, daar de periode van de vijf jaar ter beschikkingstelling, waartoe zij veroordeeld werden, ten einde is gekomen en dat er verscheidene zijn tusschen deze geïnterneerden die, niettegenstaande alle pogingen van het bestuur, niet wederaangepast zijn, zoodat zij voor de maatschappij een nieuw gevaar zullen uitmaken.

Er zijn merkwaardige gevallen: wanneer het bestuur oordeelt dat de verbetering voldoende is, kent zij voorloopige verloven toe. Zoo is het mogelijk proefnemingen te doen. Dit is uitstekend. Welnu, er zijn geïnterneerden die zoo weinig opnieuw aangepast zijn aan het maatschappelijk leven, dat zij, na enkele weken, vrijwillig naar Merxplas terugkeeren en vragen terug in het gesticht opgenomen te worden! En dat men niet geloove dat het aangenaam is daar te vertoeven; de tucht is er zeer streng. Maar deze maatschappelijke wrakken worden ervan bewust, dat het voor hen onmogelijk is de moeilijkheden van het normaal leven meester te worden en zij verkiezen dan ook het gevangenisleven. U zult zeggen dat dit reeds een uitslag is, dat dit feit wijst op een verbetering van geestesgesteltenis, daar die mensen toch van het plegen van het misdrijf afzien. Deze uitslag is onbetwistbaar, doch hoe zal het bestuur moeten handelen wanneer de termijn van de ter beschikkingstelling zal verstreken zijn en wanneer de bestuurder aan den man, die te Merxplas terugkomt, zal moeten antwoorden: « Gij » bekent zelf dat het voor u onmogelijk is in » de maatschappij te leven, maar de maatschappij wil dat gij u vrij zoudt bewegen tusschen haar leden; de wet verbiedt mij u hier » te ontvangen! » Is zulks welbegrepen maatschappelijke wederaanpassing? Al wat men verhoppen mag is dat de teleurgestelde candidaat-geïnterneerde begrijpen zal dat gewone landlooperij — wat voor de maatschappij niet al te gevaarlijk is — voldoende zal zijn om in de aangrenzende kolonie te worden opgenomen en dat niet een nieuw misdrijf noodzakelijk zal

(1) Le premier bilan quinquennal de la loi de défense sociale à l'égard des anormaux. Revue de Droit pénal et de criminologie, juin et juillet 1936, bl. 633-648 en 801-817.

geacht worden om het nagestreefde doel te bereiken!

Ik wil de waarde van de wetsbepalingen over de gewoontemisdadigers en ook de pogingen van het bestuur — waarvoor ik vol bewondering ben — niet beneden hun waarde schatten: het bestuur heeft degelijk werk verwezenlijkt en van zijn volmacht een uitstekend gebruik gemaakt. Maar wat ik bewijzen wil is dat het vraagstuk der gewoontemisdadigers een der allergewichtigste is van het strafrecht en dat de wetgever — en al de rechtsgeleerden die in de Kamers zetelen — al te gemakkelijk gemeend hebben dat dit vraagstuk op te lossen was zonder grondige hervorming van het strafstelsel.

Wat vooral kenschetsend is in de parlementaire werken der wet van 1930 is het feit, dat de regeering het hoofdstuk over de schuldige jeugd heeft moeten prijsgeven om de stemming van het wetsontwerp te verzekeren.

De jongelingen zijn de misdadigers waartegenover een krachtdadig optreden van de maatschappij in de grootste mate geboden is, niet alleen ten bate van die jongelingen zelf, maar ook en vooral ten bate van de maatschappij. Een jonge man die misdrijven begint te plegen, heeft nog veel tijd om er nieuwe te begaan; worden er geen geschikte voorzorgsmaatregelen tegenover hem genomen, dan zal hij gedurende jaren een maatschappelijk gevaar zijn. De oude misdadiger is heel wat minder gevaarlijk, daar de ouderdom aan zijn misdadige bedrijvigheid weldra een einde zal stellen.

De jeugdige misdadigers zijn ook diegene bij dewelke men de beste uitslagen met de minste moeite zal kunnen bekomen. Het is voorzeker gemakkelijker een jongeling, die misdadigen aanleg vertoont, te verbeteren en weder aan te passen, dan zulks te doen bij een bejaard man, in wien de gewoonten reeds ingeworteld zijn.

Een korte gevangenisstraf toegepast op een jongen man, kan hem voorgoed ontmoedigen en hem definitief laten vervallen in de klasse der misdadigers. Met hem dient er geheel anders gehandeld te worden. Hij is nog vatbaar voor opvoeding. Doch, juist om opgevoed te kunnen worden, zal hij waarschijnlijk langer van de vrijheid moeten worden beroofd. De leefregel, die hem zal worden opgelegd, zal zachter zijn dan die van het gewoon gevangenisleven en zulks zal dan tegen de verlenging van de vrijheidsberoving opwegen.

Zoo was het stelsel van het wetsontwerp. Ik wil niet beweren dat sommige zijner bepalingen niet te verbeteren waren; doch de wetgever heeft er volstrekt niets van willen aannemen, omdat het voor hem als een axioma gold dat menschen, die onmogelijk — zelfs door een wettelijke fictie — onverantwoordelijk konden verklaard worden, slechts mochten veroordeeld worden tot zulke straffen waarvan de duur in evenredigheid was met de zwaarte van hunne schuld.

En aldus bestaat er thans in onze wetgeving geen enkele overgang tusschen de maatregelen voorzien door de wet op de kinderbescherming en de gewone straffen van het strafwetboek.

Wel had de regeering schoolgevangenen ingericht die nu in het kasteel der de Lalaing te Hoogstraten vereenigd zijn; daar worden de jeugdige misdadigers, die tot lange straffen veroordeeld werden, opgenomen en men tracht ze op te voeden. Voor de jongelieden echter, die maar lichte misdrijven plegen, bestaat er niets anders dan de korte gevangenisstraf en men moet hun eerste zwaar misdrijf afwachten om tegenover hen de geschikte maatregelen te kunnen nemen. Dan is het echter te laat.

* * *

Er is veel te verbeteren in het strafrecht; de gewone straffen bereiken hun doel niet en wanneer er sprake is van een hervorming te verwezenlijken stelt men onmiddellijk vast — behalve voor wat de kinderbescherming betreft — dat er gearzeld wordt en dat de maatregelen, die op schuchtere wijze genomen worden, ontoereikend blijven.

Waarom bestaat die toestand?

Hoe is het mogelijk dat de rechtsgeleerden, die hun beroep uitoefenen in of bij de strafgerichten, een rechtsstelsel aannemen en blijven toepassen dat niet doeltreffend is?

Hoe is het te verklaren dat, wanneer de hoofden van de Italiaansche school den invloed van de anthropologische oorzaken der misdadigheid in het licht hebben gesteld en het bestaan hebben bewezen, van een categorie der abnormalen, tusschen de normalen en de krankzinnigen in, — bewijs dat door hen geleverd werd met een dusdanige overtuigingskracht, dat niemand hierbij onverschillig kon blijven, — hoe is het te verklaren dat men uit die nieuwe begrippen als eerste gevolgtrekking heeft afgeleid het toepassen van kortere straf-

fen op deze abnormalen; zag men dan niet in dat zulks het oude stelsel ten zeerste veregerde? En wanneer men nadien dan toch een werkelijke verandering van stelsel als noodzakelijk erkend had, hoe is het te verklaren dat mer deze verandering op een onjuisten grondslag heeft gevestigd, namelijk de volkomen onverantwoordelijkheid der abnormalen, met het doel deze verandering zelf te verduiken?

Waarom schijnt men te meenen dat er, om de openbare orde te handhaven, geen andere straffen bestaan dan gevangenis en geldboete, terwijl de gevangenisstraf een nieuwe uitvinding is, die niet in dezelfde mate en op dezelfde wijze in alle landen toegepast wordt, en de geldboete, ofschoon zij op een eeuwenoud verleden kan bogen, toch zulkdanige veranderingen heeft ondergaan dat haar oud kenmerk verdwenen is en zij, zooals zij thans is geregeld, onbetwistbare gebreken vertoont?

Waarom? Omdat magistraten en advocaten in het algemeen alleen rechtsgeleerden zijn in den engen en slechten zin van het woord, rechtsgeleerden die zich niet bezighouden noch met de rechtsgeschiedenis, noch met het vergelijkend recht, die de bewoordingen van de wet toepassen, zonder zich voortdurend af te vragen welke gevolgen uit die toepassing zullen voortvloeien. Zoo luidt de wet; men past ze toe; alles lijkt opperbest.

Maar, zal men onmiddellijk opwerpen, hoe denkt u eraan de magistraten en de advocaten hieromtrent eenig verwijt te maken? Bestaat de taak van den magistraat en den advocaat er niet enkel in een waakzaam oog te houden op de toepassing der wetten, hoe onvolmaakt zij ook wezen? Welke warboel zou er niet ontstaan wanneer de rechters tegen de wetten in opstand kwamen? — Weest niet bevreesd, ik wensch niet dat de rechters of de advocaten opstandelingen zouden worden, maar er bestaat een groot verschil tusschen opstand en besef van de noodzakelijkheid der verbetering van de wetgeving.

Laat ons ermee beginnen vast te stellen dat er een eerste reeks advocaten bestaat die zich geenszins kunnen beperken tot het toepassen der wetten en die als plicht hebben zich onledig te houden met de verbetering van het strafrecht, ik bedoel de reeks der advocaten die zetelen in het Parlement. Het algemeen belang vergt dat de doctors in de rechten hun invloed in de wetgevende Kamers zouden uitoefenen. Doch hoe merkwaardig is het niet dat vele onder

hen bereid schijnen de meest ingrijpende maatregelen te nemen op allerlei gebied en niet het minst op dit der finantie en der economie, terwijl er toch één gebied is dat voor hen onaangetast schijnt te moeten blijven, en wel datgene dat zij als juristen het best zouden moeten kennen, het gebied van het strafrecht.

Afgezien van deze soort rechtsgeleerden, — die ik de wetgevende rechtsgeleerden zou noemen, — kan men zich afvragen of de rol van de rechters en van de advocaten, die voor hen pleiten, er inderdaad alleen zou in bestaan den wettekst toe te passen, zonder zich te bekommeren om zijn tekortkomingen?

Het staat tegenwoordig buiten alle betwisting dat ook de rechtspraak een bron van het recht is.

Zelfs op het gebied van het strafrecht, waar al de wetsbepalingen strikt uitgelegd dienen te worden, is er toch plaats voor een zekere vooruitgang der rechtspraak binnen de grenzen dezer wetsbepalingen. Dit werd reeds zoo dikwijls bewezen dat ik er heden niet op terugkom. Het is zonder twijfel dat de wetgever van 1867 vandaag ten zeerste verbaasd zou zijn wanneer hij vaststelde wat de rechtspraak gedaan heeft met de artikelen betreffende onderhoud van bijzit en overspel. Het is ook niet twijfelachtig dat, indien magistraten en advocaten de werking der schoolgevangenis en de gunstige uitslagen, die daar bereikt worden, beter kenden, vele vonnissen tegenover jeugdige misdadigers heel anders zouden zijn dan nu.

Het is echter niet hoofdzakelijk op de evolutie der rechtspraak dat ik heden wil wijzen. Ik zou er de magistraten en advocaten willen van overtuigen dat het hun maatschappelijke plicht is, buiten de zaken, die ze respectieffelijk vonnissen en pleiten, aan de openbare meening al datgene mede te deelen wat op rechtsgebied verkeerd is, de noodige verbeteringen te bestudeeren en zoo te streven naar de verwezenlijking dezer verbeteringen.

Gedurende de behandeling van de wet op het gebruik der talen in gerechtszaken heeft men veel gewag gemaakt van den zedelijken invloed en van de cultureele vorming, die van het gerecht en de balie uitgaan naar het volk. Ik ben het daarmede volkomen eens, doch om tot dit doel te komen moeten magistraten en advocaten zich hun plicht van rechtshervormers bewust zijn.

Het komt mij voor dat wanneer de rechtsge-

leerden zich niet bekommeren om de noodige hervormingen, welke dienen verwezenlijkt te worden, zulks van hunnentwege dient beschouwd te worden als een soort verraad tegenover de maatschappij.

De burgers zien in alle steden gerechtshoven staan; zij geven er zich rekenschap van dat in deze, soms reusachtige gebouwen, er terdege voor het recht wordt gewerkt. Hoe zouden zij kunnen gelooven dat zooveel arbeid en zooveel geleerdheid uitsluitend ten doel zou hebben het toepassen van wetteksten, zonder dat men zich in het minst zou bekommeren om hun werkelijk nut? Wanneer dit de waarheid was, welke groote desillusie zou dit niet voor velen betekenen?

Voor de burgers is de beteugeling der misdadigheid een der voornaamste redenen van het bestaan der rechtbanken; er arbeiden magistraten, met de hulp der advocaten, hoofdzakelijk om de beteugeling der misdadigheid te verzekeren.

De eenvoudige burger stelt vast dat voor deze beteugeling der misdadigheid de rechtbanken niets anders doen dan gevangenisstraffen en geldboeten toepassen en zulks, zonder dat gerecht noch balie ooit klagen over de tekortkomingen van die straffen. Wat moet noodzakelijk daaruit worden afgeleid? Dat er, om de openbare orde te handhaven, de misdadigheid te verminderen en de herhaling te vermijden, niets anders bestaat dan deze gevangenisstraffen en geldboeten.

Hierop nu wil ik drukken: dat de openbare meening vertrouwen stelt in de rechtsgeleerden die in of bij de strafgerechten werkzaam zijn, voor alles wat de beteugeling betreft. De openbare meening zal dan ook geen verbetering op het gebied van het strafrecht willen aanvaarden zoolang magistraten of advocaten de gebreken der bestaande wetgeving niet aan de kaak stellen.

Stelt een professor, — hoe beroemd hij ook weze, — een hervorming voor, dan zal de openbare meening van het nut dezer nieuwigheid alleen overtuigd worden wanneer de magistraten en de advocaten, welke zij voor deskundigen ter zake houdt, den maatregel op hunne beurt zullen eischen.

Was ik niet gerechtigd te spreken van een verraad tegenover de maatschappij vanwege magistraten en advocaten, die zich niet bekommeren over de noodzakelijke verbeteringen der

wetgeving? De maatschappij denkt dat het gerecht de misdadigheid beteugelt, terwijl de leden van het gerecht zich alleen bezighouden met het toepassen van de gewone straffen zonder na te gaan of op die wijze de misdadigheid wel voldoende beteugeld wordt.

Magistraten en advocaten hoeven niet alleen de gebreken der bestaande wetgeving aan te duiden; zij moeten ook bestudeeren wat er kan gedaan worden om betere uitslagen te bereiken en hiervoor de noodige voorstellen doen; zij zijn daarvoor het best geplaatst, daar ze dagelijks met de misdadigheid en de misdadigers in aanraking komen.

En gebeurt het dat de openbare meening, niettegenstaande de onverschilligheid der rechtsgeleerden, de noodzakelijkheid van hervormingen erkent, dan komen de juristen nog aan hun plicht te kort wanneer zij deze hervormingen zonder hun tusschenkomst laten tot stand komen.

Hoe dikwijls heb ik hier op het Gerechtshof niet hooren zeggen, wanneer er een nieuwe wet was gestemd, dat zij een gevaarlijke nieuwigheid uitmaakte! En wanneer ik aan mijn zegsman vroeg wat hij gedaan had opdat de nieuwe wet beter zou geweest zijn, antwoordde hij mij gewoonlijk: «Ik maak de wet niet; ik pas ze toe. Ik heb alleen het recht te protesteeren».

Zulks is niet waar. De rechtsgeleerde die van oordeel is dat hij alleen het recht heeft om tegen nieuwigheden te protesteeren is een jurist, die zijn maatschappelijke taak verkeerd begrijpt. Wij mogen niet onverschillig blijven en achteraf protesteeren tegen wat slecht verwezenlijkt wordt, want juist aan onze onthouding is dit euvel te wijten.

Wij zijn dienaars van de wet, maar wij zijn ook eerst en vooral dienaars van de gerechtigheid en wanneer de wet met de gerechtigheid niet meer overeenkomt en zij haar doel niet meer bereikt, moeten wij de eersten zijn om de noodige hervormingen te bestudeeren, zonder dezen last op anderen te laten wegen, die noch onze ervaring, noch onze kennis bezitten.

Wij hoeven daarvoor geen politieke meetings te gaan houden; de magistraten moeten er hunne gematigdheid niet om prijs geven. Er bestaan bij ons juridische tijdschriften of weekbladen en rechtskundige vereenigingen genoeg opdat aan geen enkel rechtsgeleerde ooit de gelegenheid zou ontbreken zijn begrippen — in het

Nederlandsch zoowel als in het Fransch — uit te drukken.

Het feit dat deze tijdschriften en vereenigingen bestaan en levenskrachtig zijn bewijst stellig dat er rechtsgeleerden zijn die hun plicht beseffen, doch het feit dat de medewerkers van al die tijdschriften bijna altijd dezelfde zijn en dat het steeds dezelfde personen zijn die de vergaderingen van die vereenigingen bijwonen, toont ons tevens dat er nog zooveel te doen overblijft.

Ik breng hulde aan den arbeid van die juristen; ik breng vooral hulde aan de poging van het Verbond der Advocaten om in de balie belangstelling te wekken voor de rechtshervormingen, maar wij moeten bekennen dat men nog verre van het doel af blijft.

Wat ik zou wenschen is dat al de rechtsgeleerden, magistraten zoowel als advocaten, zich met geestdrift zouden aaneen sluiten en gezamenlijk hun krachten zouden inspannen voor de verbetering van het recht.

Wat die mentaliteit en die samenwerking der rechtsgeleerden zou kunnen voortbrengen werd uitstekend bewezen op het gebied der kinderscherming.

Wanneer men jegens de kinderen zulk degelijk werk heeft kunnen tot stand brengen, is dit toe te schrijven aan het feit dat er zich een groote beweging ten bate van de hervorming der strafwetgeving betreffende de kinderen in de rechterlijke wereld had ontwikkeld, dat magistraten en advocaten geen moeite hebben gespaard om de bestaande wetgeving aan de nieuwere begrippen aan te passen, ja zelfs om, binnen de grenzen der bestaande wetgeving, de proef van sommige nieuwigheden te wagen.

Ofschoon het strafwetboek aan den rechter de opdracht gaf te onderzoeken of het kind al of niet met oordeel des onderscheids had gehandeld, waren, — in de laatste jaren vóór het stemmen der wet van 15 Mei 1912, — de vonnissen, die het bestaan van het oordeel des onderscheids vaststelden, zeldzame uitzonderingen geworden. Magistraten en advocaten hadden inderdaad begrepen dat de maatregelen, die, in geval van afwezigheid van oordeel des onderscheids, mochten toegepast worden, betere uitslagen opleverden dan de gewone straffen. In de groote rechtbanken had men bijzondere zittingen ingesteld uitsluitend aan de kinderen voorbehouden. De advocaten hadden comiteiten gevormd, die zich met de verdediging, of beter

gezegd, met de bescherming der kinderen bezighielden. Zoo werden de nieuwe maatregelen der wet van 1912 verwezenlijkt dank zij de samenwerking van magistraten en advocaten.

Wat destijds op het gebied der kinderscherming gedaan werd, zou ook thans moeten gedaan worden en wel op alle gebieden van het recht.

* * *

Te dien einde heeft de rechtsgeleerde in de eerste plaats een degelijke algemeene vorming noodig, een vorming vooral gesteund op de studie der rechtsgeschiedenis en der rechtsvergelijking. Zulks kweekt een mentaliteit die niet alles, wat heden ten dage bestaat, als onontbeerlijk en onveranderlijk beschouwt, maar die er toe aanzet het ontstaan der heden-daagsche instellingen te bestudeeren, de omstandigheden van hun oorsprong na te gaan alsook datgene te onderzoeken dat in andere landen met hetzelfde doel is verwezenlijkt geworden.

Wanneer iemand over «probation» spreekt, denkt men dan niet meestal dat dit een uitvinding geldt zonder bijzonder belang? Doch wordt onze belangstelling niet geprikkeld, wanneer wij vernemen dat, dank zij deze instelling, in Engeland het getal gevangenen belangrijk lager is dan bij ons, zonder dat de openbare orde er in het minst onder lijdt, — wat nochtans toch bewijst dat er iets anders te doen is dan al de misdadigers in gevangenissen op te sluiten.

Ik zegde dat de rechtsgeleerde een degelijke algemeene vorming noodig heeft. Deze algemeene vorming zal hem beletten de buitenlandse instellingen zonder genoegzame studie bij ons te willen invoeren; deze algemeene vorming zal hem de voordeelen van het vergelijkend recht doen inzien maar zal hem tevens waarschuwen tegen de gevaren ervan; hij zal rekening houden met de bijzonderheden van elk land en van elk volk.

Maar wat de jurist, die zich met strafrecht bezighoudt, voornamelijk moet bezitten is de bezorgdheid zich altijd om het maatschappelijk nut van zijn arbeid te bekommeren.

Het is volkomen rechtmatig iemand die een misdrijf gepleegd heeft en die niet volkomen onverantwoordelijk is een straf op te leggen; het toepassen van die straf is noodzakelijk om de misdadigheid te beteugelen, de openbare orde te handhaven. Wanneer men echter door

deze straf het beoogde doel niet bereikt, wanneer men er niet in slaagt de herhaling te vermijden, dan moet volstrekt die straf door iets anders worden vervangen, niet alleen omdat ze dan een nutteloozen en dus onverdragelijken dwang uitmaakt, maar vooral omdat zij de maatschappij niet tegen nieuwe aanslagen beschermt.

De rechtsgeleerde mag niet aan anderen de eer overlaten de openbare meening en den wetgever met dit alles bekend te maken en de noodige hervormingen voor te stellen. Ieder burger — de magistraat of de advocaat zoowel als de anderen — heeft ten plicht zijn steen bij te brengen aan het gebouw van den vooruitgang en dit laatste zal alleen dan stevig grondvest zijn, wanneer de rechtsgeleerde het bouwwerk niet aan onbevoegden overlaat.

Om de uitslagen der toegepaste straffen te bestudeeren is het niet alleen noodig de statistieken te lezen, met moet ook den moed hebben deze uitslagen in de levende werkelijkheid na te gaan.

Ik denk aan de Koninklijke Commissie der beschermingscomiteiten en aan deze Beschermingscomiteiten waaraan, volgens den eisch der traditie, de leden van ons Hof zich steeds toewijden. Daar kan men vaststellen welke uitwerking de straf heeft, daar ziet men in welke mate zij noodig of nuttig is en daar leert men in welke mate zij verbeterd zou moeten worden.

Elk jurist zou ook het gevangenisstelsel nauwkeurig moeten kennen.

Ik was reeds zestien jaar doctor in de rechten en twaalf jaar magistraat wanneer ik, als Prokureur des Konings in de Bestuurscommissie bij de gevangenis te Brussel ging zitting nemen en ik voor de eerste maal grondig een gevangenis bezocht! En ik ben overtuigd dat mijn geval niet alleen staat. Zijn er niet oneindig vele advocaten die van de gevangenschappen nooit iets anders hebben gezien dan de spreekkamers waarin zij hun cliënten ontmoeten?

Is het te begrijpen dat ontwikkelde menschen, die tot gevangenisstraffen veroordeelen, die de toepassing van gevangenschappen eischen of bestrijden, niet nauwkeurig weten wat een gevangenisstraf is?

Het hooger bestuur der gevangenschappen, naar het voorbeeld van wat te Gent sedert het einde der XVIIIe eeuw werd ingericht, en ook van wat in het buitenland werd verwezenlijkt, is ermee begonnen de gemeenschappelijke arbeid

in de gevangenschappen te veralgemeenen, ten einde een betere wederaanpassing te verzekeren. Zoo is het progressief stelsel beproefd geworden; immers de gevangenis is niet noodzakelijkerwijze de celgevangenis van Ducpétiaux.

Deze vraagstukken zijn gewichtig en moeilijk; is het aan te nemen dat magistraten en advocaten zouden weigeren mede te werken tot hunne oplossing en dat zij hetgeen in de gevangenschappen gebeurt slechts zouden vernemen door hetgeen zij lezen in de dagbladen?

Is het te billijken dat het begrip van den onderstand, die toch zoo onmisbaar is naast de straf zelve, om de herhaling te vermijden, aan vele rechtsgeleerden volkomen vreemd blijft?

De verplichting het slachtoffer schadeloos te stellen, het verbod zekere vakken of beroepen uit te oefenen, zouden, in vele gevallen, betere dwangmaatregelen zijn dan korte gevangenisstraffen of geldboeten. Hoevele magistraten of advocaten hebben daaraan ernstig gedacht of hebben iets gedaan om deze wetshervormingen voor te bereiden?

* * *

Ik zegde U zooeven dat ik wilde aantoonen dat mijne opvatting van de taak van den rechtsgeleerde niet alleen gold voor het gebied van het strafrecht en dat dezelfde hoedanigheden van al de juristen kunnen geëischt worden.

Deze redevoering werd al te lang en ik zal het bij een aanduiding laten.

Is het niet klaarblijkelijk dat de rechtsgeleerde, die actief is bij de burgerlijke Rechtbanken, ook een degelijke algemeene vorming noodig heeft, dat hij ook steeds een wakend oog moet houden op de maatschappelijke uitslagen van de burgerlijke wetten en dat het zijn plicht is al de wetsverbeteringen te helpen verwezenlijken? Is het niet duidelijk dat ook hij hooger dan zijn bundels en zijn boeken moet zien?

De rechtsgeleerde is een onmisbaar lid der maatschappij; hij moet het leven dezer maatschappij leiden en zich niet opsluiten in het pleiten of het vonnissen van processen.

* * *

Hoe dikwijls heb ik, bij het voorbereiden dezer rede, niet gedacht aan onzen betreunden ambtgenoot den Heer Voorzitter Frantz Silvercruys. Hij was het toonbeeld van al de ambtelijke deugden waarover ik U gesproken heb.

Vol geestdrift was hij in zijn jeugd en vol geestdrift was hij tot zijn laatste dagen gebleven. Hij wilde geen rust kennen wanneer het voor hem mogelijk was eenig lijden te verzachten, een wanhoop te troosten of ons rechtsstelsel te helpen verbeteren, het meer doeltreffend te maken en het tevens van alle onnoodige wreedheid te ontdoen.

Hij was een van de beste en bedrijvigste discipelen van onzen grooten Minister van Rechtswezen Jules Lejeune, die de faam van België op het gebied van het strafrecht zoo hoog heeft opgevoerd. Hij heeft zijn ambt uitgeoefend in de rechtsgebieden van onze drie Hoven van Beroep; overal, in de zittende zoowel als in de staande magistratuur en ook in het ministerie van rechtswezen, — waar hij eenigen tijd als bestuurder bij de algemeene directie der wetgeving werkzaam was, — heeft hij altijd naar meer rechtvaardigheid gestreefd.

Met zijn beste krachten had hij medegewerkt aan de inrichting en de ontwikkeling van de Koninklijke Commissie der beschermingscomiteen en van de beschermingscomiteen zelf. Hij had het werk «Het kind» gesticht; hij was ondervoorzitter van de Koninklijke Commissie der beschermingscomiteen en voorzitter van «Het kind».

Het voorbeeld van dezen hoogen en edelen magistraat, die niets van de dwingende kracht van het strafrecht wilde opgeven, maar die toch tot de veroordeelden ging om ze, na hun val, herop te beuren en aan te moedigen, is meer geschikt dan lange redevoeringen om te doen begrijpen dat de taak van den rechter met het toepassen van den wettekst niet volbracht is.

Volgens de woorden van Shakespeare kan van hem gezegd worden dat «zijn natuur vol was van de melk der menschelijke goedheid». (1)

Tevens beseftte hij volkomen zijn plicht de openbare orde streng te handhaven.

Zijn welwillendheid bleek ook nog uit zijn betrekkingen met zijn ambtgenooten; nooit verzuimde hij iets dat ons beroepsleven vriendschappelijker en aangenamer kon maken.

Op het einde zijner loopbaan had hij zich dicht bij de stad een buitengoed laten bouwen; degenen die hem niet goed kenden dachten misschien dat hij daar een welverdiende rust zou gaan genieten: een Silvercruys op rust zou geen Silvercruys geweest zijn. Zijn leeftijd en

de wet verboden hem nog recht te spreken, maar het overige van de taak van den jurist bleef hem over en, van uit zijn landhuis, ging hij voort, met de hulp zijner dierbare vrouw, die altijd zijn beste medewerkster geweest was, alle ellenden te troosten.

Helaas! deze beminde gezellin overleed weldra en liet hem alleen om zijn geweldig werk voort te zetten.

Toegenegen kinderen en kleinkinderen trachten zijn eenzaamheid te verzachten en het was voor ons allen een groot genoegen hem te helpen en te zien dat onze oud-voorzitter het Hof van Verbreking als een tweede familie beschouwde tusschen de leden derwelke hij de schatten zijner onuitputtelijke goedheid verdeelde.

* * *

De Raadsheer Victor Van Damme is gestorven in den bloei van het leven, toen hij nog maar pas bij ons toegekomen was.

Diep zijn wij allen getroffen geweest door den dood van dezen verstandigen en geleerden magistraat wiens verdiensten ons met zooveel hoop vervulden en die verdwenen is vooraleer de verzameling van onze arresten zijn waarde als lid van het Hof had kunnen laten blijken.

Hij ook was een dier rechters die door hun plichtsbeseft en hun uitzonderlijke hoedanigheden aan iedereen eerbied inboezemen.

Victor Van Damme was een der bezadigste mannen die ik ooit gekend heb, ofschoon er tusschen ons vele bezadigde mannen zijn. Zijn vader was een merkwaardig magistraat, waarvan de nagedachtenis voortleeft; de zoon evenaardde den vader; hij heeft dezelfde verdiensten op een uitgestrekter terrein doen schitteren.

Sedert ik magistraat ben, heb ik bijna voortdurend met hem samengewerkt; wij waren samen in de Rechtbank van Brussel en in het Hof van Beroep. Hoe gelukkig was ik dan ook hem hier te zien toekomen met de zekerheid dat wij onze aangename samenwerking zouden kunnen hernemen. Het lot heeft er anders over beslist en er blijft mij niets over dan hier mijn diepe droefenis te zeggen.

Ook Victor Van Damme was overtuigd dat de rechter nog andere plichten heeft dan het bestudeeren van dossiers. Gedurende den oorlog en de bezetting heeft hij er een roemrijk bewijs van gegeven: die kalme en bedaarde man

(1) Macbeth, 1e bedrijf, tooneel V.

stelde zich zonder aarzeling bloot aan de ergste gevaren om het onderdrukte vaderland te helpen redden. Hij was de dienaar van het recht, maar te dien tijde moest het Recht anders gediend worden dan in vreedstijd. Hij werkte mede aan een spionnagedienst, waar zijn vastberadenheid wonderen verwezenlijkte. Maar toch werd hij ontdekt en in 1917 werd hij door de Duitsche krijgsoverheid aangehouden; hij kende de gruwelen van de Duitsche kerkers den 2n Maart 1918 werd hij tot twaalf jaar

dwangarbeid veroordeeld; zijn moed bleef onaangetast en toen de wapenstilstand hem de vrijheid teruggaf, hernam hij zijn ambt van onderzoeksrechter met een bescheidenheid die even ontroerend was als zijn heldenmoed.

Wanneer wij hem naar zijn laatste rustplaats vergezeld hebben was het een aangrijpende aanblik, de vlaggen der oud politieke gevangenen en oudstrijders over hem te zien neerbuigen om hem de laatste hulde van het dankbare Vaderland te brengen.

RECHTSPRAAK

Nr 10.

HOF VAN BEROEP TE LUIK

11e Kamer. — 11 Juli 1936 .

Voorzitter : M. Lambrichts.
Raadsheeren : MM. Eelen en Claessen.
Ad. Generaal : M. Potvin.
Pleiters : Mrs Stas en Leysen.

I. FAILLISSEMENT. — VORDERING TOT TERUGGAVE VAN BETALINGEN GEDAAN VOOR HET FAILLISSEMENT IN UITVOERING VAN EEN CONCORDAAT. — VERSLAG VAN RECHTER-COMMISSARIS. — SUBSTANTIEELE PLEEGVORM.
II. FAILLISSEMENT. — ONTBINDING VAN EEN CONCORDAAT. — TERUGGAVE DER ONTVANGEN GELDEN. — NIET MOGELIJK OP BASIS VAN ARTIKEL 1183 B. W.

De vraag die strekt tot het bekomen van de teruggave door een schuldeischer aan een faillieten boedel van de dividenden die deze schuldeischer heeft bekomen op grond van een failliet-voorkomend concordaat, waarvan de handelsrechtbank de ontbinding heeft uitgesproken, is een vordering die gesproken is uit het faillissement of die ter gelegenheid van het faillissement wordt gesteld.

Een regelmatig verslag van de rechtercommissaris is dus een substantieele pleegvorm en van openbare orde.

Het niet naleven van dezen pleegvorm heeft de nietigheid van het vonnis voor gevolg, nietigheid die ambtshalve moet uitgesproken worden.

Nochtans indien de eerste rechter, ingevolge de besluiten genomen door beide partijen, ten gronde over de zaak heeft geoordeeld en aldus zijn recht om de zaak te beoordeelen heeft uitgeput is de zaak in staat om voor het Hof onmiddellijk beoordeeld te worden.

II. De ontbinding van een concordaat heeft voor gevolg dat, zooals voorzien in artikel 1183 B. W. de zaken hersteld dienen te worden in denzelfden staat als of het nooit bestaan had. Het concordaat is dus ontbonden van den dag van zijn aanvraag. Nochtans, alhoewel het concordaat met terugwerkende kracht ontbonden is, is een schuldeischer die op grond van het concordaat zekere stortingen heeft bekomen als afbetaling op een vooraf bestaande schuld, niet gehou-

den deze afkortingen terug te geven op grond van artikel 1183 B. W.

De oorzaak der betalingen die aan den schuldeischer gedaan zijn geweest is zijn schuldvordering en niet het concordaat.

L'Economie t/ Vrancken.

Advies van het Openbaar Ministerie

Uiteenzetting der feiten

Partijen zijn het eens omtrent de volgende feiten :

Op 31 Mei 1933 bekwam de genaamde Vrancken, schoenhandelaar te Tongeren, van zijne schuldeischers een akkoord tot voorkoming van faillissement.

In uitvoering van dit akkoord, dat door vonnis van 4 Juni 1933 bekrachtigd werd, betaalde hij aan de Samenwerkende Maatschappij «L'Economie» in 5 gedeeltelijke stortingen eene som van 14.656,25 fr. als regeling der dividenden op de schuldvordering dier maatschappij.

Daar Vrancken zijne verplichtingen niet kon blijven nakomen, werd hij, op zijne aanvraag, in staat van faillissement verklaard door vonnis van 2 November 1934.

Dit vonnis heeft de ontbinding (=résolution) van het concordaat niet uitgesproken en heeft den datum van de staking der betalingen niet bevestigd.

In den loop der verrichtingen van het faillissement, heeft de curator aan de Maatschappij «L'Economie» het deel harer schuldvordering betwist vertegenwoordigende de interesten vervallen sedert den dag van het akkoord, en de Rechtbank van eersten aanleg van Tongeren heeft beslist, door vonnis van 28 Maart 1935, dat die interesten aan de schuldeischers verschuldigd zouden blijven, uit reden dat de faillietverklaring met terugwerkende kracht het concordaat ontbonden had.

Steunende op de beweegreden dier beslissing, leidde dan de curator, door dagvaarding van 16 Januari 1936, de tegenwoordige proceduur in, strekkende tot het teruggeven aan den faillieten boedel van de som van 14.656,25 fr. die aan de maatschappij «L'Economie» in de voormelde omstandigheden gestort geweest was.

Daar zijn eisch gunstig aangenomen geweest werd door vonnis derzelfde rechtbank in dato 21 Februari 1936, stelde de veroordeelde partij regelmatig beroep in, door exploit van 18 Mei 1936.

Vóór het Hof, besluiten partijen alleenlijk op den grond der zaak.

Rechtspleging

Eene eerste bestatiging is dat het bestreden vonnis ambtshalve dient vernietigt te worden uit oorzaak van verzuim eener wezenlijke proceduur-formaliteit, die van openbare orde is, te weten dat het vonnis (door een kamer van drie rechters geveld) niet voorafgegaan werd door het verslag van den rechter-commissaris. (Cass. 2 Februari 1891. P. Pér. 1891, n° 880).

In zake faillissement, is die formaliteit bindend, staat buiten kijf dat onderhavige rechtsvordering eene luidens art. 463 der wet op de faillissementen, en het rechtsvordering is spruitende uit het faillissement of te dezer gelegenheid uitgeoefend. (Zie Gent, 4 Juli 1900. P. 1901, II, 68).

Echter hebben de partijen ten gronde besloten en zoo is de zaak in staat om geoordeeld te worden, en het Hof moet dus, na het te niet doen van het vonnis, den grond tot zich trekken.

Ten gronde

Om beroepster te veroordeelen tot teruggave der dividenden getrokken vóór de faillietverklaring, steunt zich het vonnis «a quo» — evenals ten andere de geding-inleidende dagvaarding — op het feit dat die betalingen zonder oorzaak gedaan werden, omdat door de eenige faillietverklaring zelve het concordaat met terugwerkende kracht ontbonden is geweest.

A. — De Rechtbank verklaart dat op dit punt er tusschen de partijen gezag van gewijsde bestaat, daar haar vonnis van 28 Maart 1935, over de betwistingen der schuldvorderingen geveld, in dien zin beslist heeft en bij middel van hooger beroep niet bestreden geweest is.

Volgens mijne meening, ligt er daar eene klaarlijkende verwarring. Inderdaad, er bestaat eene eenzelvigheid van voorwerp tusschen de twee eischen: wat het vonnis van 28 Maart 1935 beslecht heeft, is het enkel en alleen dat de interesten harer schuldvordering verschuldigd zijn aan beroepster tot op den dag van het vonnis van faillietverklaring, anders niets.

Anderzijds, hebben de beweegredenen tot staving eener beslissing geen gezag van gewijsde, wanneer zij niet onontbindbaar aan de beslissing gebonden zijn en wanneer deze kan begrepen worden onafhankelijk van de beweegredenen. (Cass. 26 October 1911. P. 1911, I, 521).

Zulks is hier het geval en de rechter ten gronde mag zulks volgens goeddunken bestatigen. (Cass. 13 Maart 1919. P. 1919, I, 96).

B. — Er valt dus opnieuw na te vorschen of de betalingen door den schuldenaar Vrancken gedaan in uitvoering van het akkoord, betalingen zonder oorzaak daarstellen.

1) Beroepster doet gelden dat, indien zelfs de faillietverklaring de terugwerkende ontbinding van het concordaat medegesleept heeft, de ontvangene betalingen nochtans niet zonder oorzaak waren, daar deze oorzaak berust in hare schuldvordering.

Ik ben van oordeel dat deze opwerping volledig gegrond is.

Krachtens art. 1183 van het Burgerlijk Wetboek, heeft de terugwerkende ontbinding der concordataire overeenkomst voor uitwetsel «de zaken te herstellen in denzelfden toestand alsof er geen verbintenis had bestaan». Welnu, indien het akkoord nooit bestaan had, dan zouden klaarlijk al de afkortingen door beroepster in delging harer reeds bestaande schuldvordering ontvangen, door haar definitief verkregen geweest zijn.

Anderzijds, heeft de verbintenis in het akkoord aangegaan door den schuldenaar, van zich volgens de overeengekomene modaliteiten te bevrijden, geene schuldvernieuwing teweeggebracht: de oorzaak van de betaling der overeengekomene dividenden is altijd dezelfde gebleven, zij is de schuld door Vrancken aangegaan. Het eenig voorwerp van het concordaat is de *minima* verplichtingen van den schuldenaar te bepalen betreffende de betalings-modaliteiten zijner schulden; de afschaffing van het concordaat kan dus enkel de betalingsmodaliteiten, maar niet de oorzaak dier betalingen, doen verdwijnen.

Beroepster kan dus niet verplicht worden tot dezer teruggave.

2) Maar is het eigenlijk waar dat het eenig feit der faillietverklaring de ontbinding van het concordaat met terugwerkende kracht meesleept?

Ik denk het niet.

Ten eerste beslist daar geen enkele wettekst over.

De bijzondere wet van 29 Juni 1887, die de gevallen van vernietiging (=annulation) en van ontbinding (=résolution) van het concordaat voorziet, begrijpt de faillietverklaring onder die gevallen niet.

Nochtans is het buiten twijfel dat het gelijktijdig bestaan van faillissement en akkoord eene onmogelijkheid daarstelt, omdat deze twee rechtstoestanden onverenigbaar zijn.

Daaruit volgt, mijns inziens, dat de faillietverklaring, met deze onverenigbaarheid op te werpen, noodzakelijk een einde aan den vorigen toestand stelt. Maar daar gaat het niet om eene *ontbinding* (of resolutie) en nog nog minder om eene ontbinding met terugwerkende kracht.

In geen geval is het concordaat van rechtswege nietig noch ontbonden: zijne vernietiging, evenals zijne ontbinding, moeten in rechte aangevraagd worden. (Zie Rép. Prat. Dr. B. V° Concordat préventif, n° 456). Ter zake, werd zijne ontbinding noch aangevraagd noch uitgesproken. De bijzondere rechtstoestand spruitend uit het akkoord is eenvoudig verdwenen door het feit dat hij onverenigbaar geworden is met den nieuwen juridischen toestand spruitend uit de faillietverklaring. De faillietverklaring heeft eenvoudig, door de kracht der wet, de uitwerksels der concordataire overeenkomst gewijzigd, evenals zij de uitwerksels der andere gewoontelijke overeenkomsten gewijzigd heeft, doch zonder die overeenkomsten te ontbinden met terugwerking.

De Rechtbank van Tongeren steunt haar tegenstrijdige beslissing op de volgende grondslagen: Daar de wet enkel voorziet de vernietiging en de ontbinding van het akkoord, sluit zij door die daad zelf alle verbreking (=résiliation) «ex nunc» uit. Zulke verbreking, verklaart zij, zou overigens tot eene onmogelijkheid leiden, daar zij de gansche concordaat-procedure onaangeroerd zou laten blijven en daar zij tegelijker tijd twee onverenigbare vonnissen zou laten bestaan.

Mijns dunksen, ontsnapt de oplossing die ik voorstel aan de eene en de andere dier overwegingen. Aan de uitwerksels van het concordaat wordt enkel door de faillietverklaring een einde gebracht, en dit, alleenlijk uit oorzaak van onverenigbaarheid, en zoo ziet men niet:

1°) waarom zulks niet zou kunnen gebeuren, onder voorwendsel dat de wet slechts de gevallen van vernietiging en van ontbinding van het concordaat bedoelt: 't is de wetgever zelf die deze onverenigbaarheid ingesteld heeft;

2°) men ontwaart volstrekt geen *gelijktijdig* bestaan van concordaat en faillissement, vermits het faillisse-

ment het concordaat eenvoudig opvolgt: een nieuwe toestand neemt de plaats van den vorigen.

Na te hebben beslist dat het akkoord ontbonden is, roept de Rechtbank de rechtspraak van het Hoogste Hof in, volgens dewelke deze ontbinding terugwerkende kracht bezit. (Cass. 7 October 1897. P. 1897, I, 288. — Cass. 19 Juni 1913. P. 1913, I, 337).

Deze rechtspraak is geenszins in strijd met de oplossing die ik voorstel, want zij doet uitspraak over een gansch ander vraagstuk: 't zij te weten welk het uitwerksel is van de ontbinding, *wanneer deze is uitgesproken geweest*, — hetgeen hier het geval niet is, daar er geene ontbinding van het concordaat voorgebracht is geweest, doch alleen verdwijning zijner uitwerksels tengevolge van onvereinigbaarheid met den nieuwen toestand.

3) Daarna eene gansch andere gedachtenrichting aanwendende, beslist het vonnis «a quo» dat *Krachtens art. 446 der wet op de faillissementen*, beroepster in de massa de betalingen moet terugstorten die zij ingevolge het concordaat ontvangen heeft, daar deze betalingen gedaan geweest zijn na de staking der betalingen en vóór het vonnis van faillietverklaring, en dit met kennis van den staat van staking der betalingen.

De curator, beroepene partij, werpt ook dit middel in zijne beslitselen van beroep op.

Vooreerst, komt mij de ontvankelijkheid dier aanvraag uiterst twijfelachtig voor, omdat zij eene verschillende juridische oorzaak hecht aan de door de dagvaarding ingeleide rechtsovereenkomst, en aldus het gerechtelijke contract schendt.

Wat er ook van zij, meen ik dat deze beweegreden van het vonnis ook onnauwkeurig is. Er wordt hier uit het oog verloren dat de bepaling van art. 446 op de betwiste betalingen niet toepasselijk is, daar deze niet na de staking der betalingen gedaan geweest zijn.

Inderdaad, in deze zaak, heeft het vonnis van faillietverklaring den tijd der staking van de betalingen niet uitdrukkelijk vastgesteld, zooals zij het zou moeten gedaan hebben luidens art. 442. In zulke omstandigheden, bepaalt paragraaf 4 van dit art. 442 uitdrukkelijk dat «bij ontstentenis aan eene bijzondere bepaling zal de staking der betalingen beschouwd worden als ingetreden den dag van het vonnis der faillietverklaring».

Om aan de gevolgen van dezen rechtstoestand te ontsnappen, beweert de curator dat de staking der betalingen waarvan spraak in art. 446 den *feitelijken toestand* beoogt, terwijl die waarvan kwestie in art. 445 «het tijdstip dat door de rechtbank vastgesteld is als zijnde dat der staking van de betalingen» daartelt.

Deze stelling is ongegrond: de bewoordingen «na de staking der betalingen» van art. 446 hebben denzelfden zin als die van art. 445 (Handelsr. Antwerpen 5 Juli 1902. P. 1903, III, 75. — Rép. Prat. Dr. B. V^o Faillite, n^o 898).

In de gansche reglementeering van het faillissement, kan de staking der betalingen juridisch slechts bestaan door hare gerechtelijke bestatiging; dit wordt volstrekt vereischt door doel en stelsel dezer bijzondere wetgeving.

In de tegenovergestelde hypothesis, zouden handelsverrichtingen kunnen vernietigd worden, ofschoon deze zonder bedrog en verscheidene jaren vóór de faillietverklaring gesloten waren!

Eindelijk, is het onnoodig te herhalen dat de rechtspraak der arresten van verbreking van 1897 en 1913 aan onderhavig geval gansch vreemd is. Zij schrijft de toepassing van art. 446 voor op gevallen waarin de ontbinding van het concordaat door het gerecht uitgespro-

ken werd, de datum van de staking der betalingen op den dag der aanvraag van het akkoord teruggebracht en de betalingen na dezen datum gedaan: in zulke omstandigheden moeten de concordataire dividenden in de massa teruggestort worden.

Maar al die hoogerop aangehaalde voorwaarden, welke die rechtspraak staven, zijn in de tegenwoordige zaak niet voorhanden.

Ik besluit tot de vernietiging van het bestreden vonnis uit gebrek in de rechtspleging en, na «evocatie» van den grond, tot de ongegrondheid van den eisch des beroepenen «qualitate qua».

(get.) Potvin.

Arrest:

Aangezien het vastgesteld is, dat op 31 Mei 1933, de genaamde Joseph Vrancken, schoenmaker te Tongeren, een concordaat tot voorkoming van faillissement bekwam van zijne schuldeischers en dat dit akkoord door vonnis van 4 Juni 1933 bekrachtigd werd;

Aangezien tengevolge van dit akkoord Vrancken aan de Maatschappij «l'Economie», in 5 gedeeltelijke stortingen eene som van 14656,25 fr. betaalde;

Aangezien door vonnis, in datum van 2 November 1934, de handelsrechtbank van Tongeren genoemden Vrancken in staat van faillissement verklaard heeft, ingevolge de bekentenis door hem gedaan ter griffie, op 31.10.1934, dat hij sedert 28 October 1934, zijn betalingen had gestaakt;

Aangezien dit vonnis, den heer Albert, rechter in deze rechtbank aangesteld heeft als rechter-kommissaris, doch de ontbinding van het konkordaat niet heeft uitgesproken en den datum van de staking der betalingen niet heeft vastgesteld;

Aangezien door vonnis van dezelfde rechtbank in datum van 28 Maart 1935, de Maatschappij «l'Economie», toegelaten werd tot het indienen van hare schuldveroordeeling met inbegrip der interesten van den dag van het konkordaat, daar de rechtbank verklaarde dat de faillietverklaring met terugwerkende kracht het konkordaat ontbonden had;

Aangezien de curator zich steunende op voormeld vonnis, de maatschappij «l'Economie» gedagvaard heeft tot het terugbetalen der som van 14656,25 fr. tijdens het konkordaat haar betaald, als vastgestelde dividenden;

Aangezien door vonnis van 21 Februari 1935, beroepster veroordeeld werd deze som aan den curator terug te betalen, die ze in de massa van het faillissement zal moeten terugbrengen en dat van dit vonnis beroepster regelmatig beroep heeft ingeslagen;

Aangezien de vordering ingespannen door den curator eene vordering is, gesproken uit het faillissement of ter gelegenheid van het faillissement uitgeoefend. (Gent 4 Juli 1900. Pas. 1901, II, 68).

Aangezien in gevolge artikel 463 der wet van 18 April 1851, de rechter-kommissaris verslag zal doen over alle betwistingen, die door het faillissement veroorzaakt zullen zijn;

Aangezien een regelmatig verslag van den rechter-kommissaris een substantieele pleegvorm is, en van openbare orde; dat het niet naleven van dezen

pleegvorm de nietigheid van het vonnis moet voor gevolg hebben en dat deze nietigheid ambtshalve moet uitgesproken worden;

Aangezien de regelmatige expeditie bij de stukken gehecht, geen melding maakt, dat de rechter-kommissaris zijn verslag gemaakt heeft; dat dus gemeld vonnis moet nietig verklaard worden;

Aangezien nochtans de eerste rechter, ingevolge de besluiten genomen door beide partijen, ten gronde de zaak geoordeeld heeft, en zijn recht om de zaak te beoordeelen heeft uitgeput; dat de zaak door het beroep in haar geheel aanhangig gemaakt is voor het Hof en in staat is om beoordeeld te worden;

Aangezien het konkordaat een wederzijdsch kon-trakt is, gesloten tusschen schuldenaar en schuldeischer en in hetwelk de annuleerende voorwaarde altijd ondervestaan is, te weten, dat indien een der partijen, de schuldenaar namelijk, zijne gedeeltelijke betalingen niet meer kan volbrengen, de schuldeischer ook ontbonden is zich te voegen naar de concordataire bepalingen;

Aangezien door het vonnis dat het faillissement daargestelt, het wettelijk bewezen is, dat de schuldenaar zijne verplichtingen niet meer kan naleven en zelfs hem het verbod opgelegd is van ze nog te volbrengen, daar hij van dat oogenblik af van het beheer zijner goederen beroofd is ;

Aangezien van dat oogenblik insgelijks de schuldeischer niet meer gebruik kan maken van de afwisseling ingeschreven in artikel 1184 van het Burgerlijk Wetboek om de uitvoering van de overeenkomst te vragen, deze onmogelijk geworden zijnde door de kracht der wet zelve ;

Aangezien alzoo deze afwisseling niet bestaande, het vonnis van het faillissement door de wet zelfs de ontbinding van het konkordaat verwekt ;

Aangezien de ontbinding van het konkordaat voor gevolg heeft, zooals voorzien in artikel 1183 van het Burgerlijk Wetboek, de zaken te herstellen in denzelfden staat alsof het nooit bestaan had, en bijgevolg ontbonden is van den dag zijner aanvraag ;

Aangezien beroepster met reden besluit dat, alhoewel het konkordaat met terugwerkende kracht ontbonden is, zij niet verplicht is de stortingen die zij ontvangen heeft terug te geven in gevolge artikel 1183; dat immers de oorzaak der betalingen die haar gedaan geweest zijn, is hare schuldvordering tegen Vrancken, de oorzaak van het konkordaat integendeel de slechte toestand van den schuldenaar en ingevolge welke hem betalingsmodaliteiten werden toegestaan, geene intresten meer moesten betaald worden, alle voorwaarden die het ontbinden van het konkordaat deden verdwijnen;

Aangezien door de ontbinding van het konkordaat en het faillissement van den konkordatairen schuldenaar, al de akten door dezen gepleegd nietig moeten verklaard worden, dat ook in dat geval de regels der wet van 18 April 1851 dienen toegepast te worden;

Aangezien ingevolge artikel 442 dezer wet, zal de rechtbank den datum vaststellen der staking

der betalingen, dat deze datum niet verder mag vastgesteld worden als zes maanden vóór het vonnis, datum welke nochtans ingevolge artikel 29 der wet van 28 Juni 1887 zal mogen gebracht worden op den datum der aanvraag van het konkordaat;

Aangezien de rechter in het vonnis van faillietverklaring geen datum heeft vastgesteld, en dat in dat geval, ingevolge artikel 442 par. 4, de staking zal beschouwd worden als ingetreden den dag van het vonnis van faillietverklaring;

Aangezien aldus de curator ongegrond is aan beroepster terugbetaling te vragen der sommen die zij vóór de staking der betalingen ontvangen heeft; dat immers zoowel voor de nietigheden van rechte voorzien bij artikel 445 als die voorzien in artikel 446 en voor dewelke de rechter de nietigheid der betaling mag uitspreken, er moet nagegaan worden of deze betalingen gedaan geweest zijn gedurende de verdachte periode der staking der betalingen;

Aangezien de vordering van beroepster eischbaar was en de afkortingen die zij ontvangen heeft, betaald geweest zijn vóór den datum der staking der betalingen.

Om deze beweegredenen :

Het Hof, alle andere tegenstrijdige besluiten als niet gegrond verwerpende, op het voor groot gedeelte gelijkluidend advies van den heer Potvin, Substituut Prokureur Generaal.

Verklaart nietig en vernietigt het vonnis waartegen beroep.

En de zaak tot zich trekkende, verklaart den eisch van beroepene «qualitate qua» ongegrond, wijst hem van dezen af en veroordeelt hem tot de kosten der twee dedingen.

Nr 11.

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

3e Kanton. — 28 December 1935.

Vrederechter : M. X. Van Nuffel.

Pleiters : Mrs S. Oyen en Van Rompaey.

GEMEENTEBELASTINGEN. — KARAKTER. —
WIJZE VAN INNING. — GRONDWETTELIJKHEID.
— BEVOEGDHEID.

- I. Een gemeente-ontvanger kan enkel in een geding worden betrokken dat voor doel heeft eene betwisting betreffende de uitvoering bij het innen der belastingen.
- II. De belasting op het leggen der voetpaden is een onrechtstreeksche belasting die geldig wordt vastgesteld bij beraadslaging van den Gemeenteraad, goedgekeurd bij Kon. Besluit.
- III. Onrechtstreeksche gemeentebelastingen worden geïnd overeenkomstig de wet van 29 April 1819 d. i. bij middel van dwangmaning uitvoerbaar na visa van het Schepencollege.
- IV. De belasting op het leggen der voetpaden, maakt geen inbreuk op art. 112 der Grondwet dat gelijkheid van alle burgers, in zake belastingen, voorschrijft.

V. *Het beginsel der scheiding der machten verzet er zich tegen dat de burgerlijke rechtbank over de noodzakelijkheid eener belasting zou oordeelen.*

De Vos t/ Gemeente Hoboken en Alb. Verheyen.

Aangezien bij exploit van deurwaarder Van Wasenhove in dato 27 Juni 1935, aanlegger de gemeente Hoboken en bij exploit van zelfden deurwaarder in dato 19 October 1935 de Gemeente Hoboken en den heer Verheyen, ontvanger dezer Gemeente, gedagvaard heeft om te hooren zeggen dat de belastingen der Gemeente Hoboken op het leggen der voetpaden, uit welker hoofden hem bij dwangmaning hem beteekend op 25 Juni 1935 betaling werd gevraagd van 1283 fr. ongrondwettelijk is en in strijd met de bestaande wetten dat deze belasting in werkelijkheid eene rechtstreeksche belasting is die niet in de gebruikelijke vorm en niet volgens de noodzakelijke wettelijke voorschriften werd vastgesteld, dat zij niet werd toegepast zooals de desbetreffende voorschriften en goedkeuringen luiden; dientengevolge verweerders te verbieden de verdere inning dezer belasting te eischen en ze tot de kosten te veroordeelen, zoowel deze gedaan ingevolge deze belasting vóór het rechtelijk geding als deze van het rechtelijk geding;

Aangezien aanlegger in zijn exploit van 19 October 1935 afstand doet van den aanleg en de zaak die hij bij exploit van 27 Juni 1935 tegen de Gemeente Hoboken inleidde onder bereidverklaring tot de betaling der tot alsdan gevallen kosten;

Gezien art. 2 en 37 der wet van 15 Juni 1935.

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten.

Tegenover den heer Verheyen, ontvanger der Gemeente Hoboken:

Aangezien ten onrechte verweerder aanvoert dat de eisch voor zooveel hij gesteld is tegen de Gemeente niet ontvankelijk zou zijn omdat het innen der taksen door den Gemeenteontvanger geschiedt;

Aangezien zoo inderdaad de ontvanger met het innen der belastingen onder zijne verantwoordelijkheid gelast is, hier enkel uit voortvloeit dat hij verantwoordelijk staat voor de geldigheid van elke akte van uitvoering en dienvolgens elk geding, gegrond op eene betwisting nopens deze uitvoering, tegen hem dient gevoerd te worden maar daar niet uit voortspuit dat hij bevoegd zou zijn om de gemeente te vertegenwoordigen in een geding, dat voor doel heeft de grondwettelijkheid en de wettelijkheid der belastingen te bestrijden ofwel de gegrondheid te betwisten der beraadslagingen door de Gemeente genomen;

Aangezien in onderhavig geval den eisch niet gesteund is op eene onregelmatigheid in akte van uitvoering en dienvolgens den gemeenteontvanger buiten zake dient gesteld te worden;

Tegenover de Gemeente Hoboken:

Aangezien ten onrechte aanlegger beweert dat de kwestieuze belasting eene rechtstreeksche belasting zou zijn welke niet in den gebruikten vorm en niet volgens de noodzakelijke wettelijke voorschriften werd vastgesteld;

Aangezien ingevolge beraadslaging van den Gemeenteraad van Hoboken in dato 4 Mei 1933 de onroerende goederen, gelegen langs de straten door het Schepencollege aangewezen, van voetpaden worden voorzien, en de boordegenaar, voor wiens onroerend goed ze worden aangelegd verplicht is dadelijk na voltrekking en meting van het werk in handen van den gemeenteontvanger eene som te storten gelijkstaande aan het bedrag van den kostprijs van den dag der voor dit werk geleverde tegels;

Aangezien dienvolgens de belasting geheven wordt tengevolge van een feit van toevalligen en voorbijgaanden aard en dus eene onrechtstreeksche belasting is;

Aangezien de belasting door Koninklijk Besluit in dato 12 Augustus 1933 werd goedgekeurd, dat aanlegger overigens geene enkele aanduiding geeft nopens de wettelijke voorschriften aan dewelke de Gemeente Hoboken zou tekortgekomen zijn;

Aangezien aanlegger ook ten onrechte aanvoert dat de rol der belasting uitvoerbaar moest worden verklaard door de Bestendige Deputatie;

Aangezien de onrechtstreeksche gemeentebelastingen geïnd worden gelijkvormig de wet van 29 April 1819, dit is bij middel van dwangmaning welke uitvoerbaar is nadat zij voorzien is van visa van het Schepencollege; dat door het feit zelf deze belastingen geheven worden tengevolge van een toevallig en voorbijgaand feit het onmogelijk is er een rol van op te maken, dit is eene tabel in het begin van het dienstjaar opgemaakt en waarop de naam van al de belastingplichtigen voorkomt; (Giron Dictionnaire de droit Administratif et de droit public V° Taxes Communales N° 17), dat de opsomming van een zeker getal belastingplichtigen tegen dewelke tegelijker tijd de belastingen geheven wordt geen rol vormt in den wettelijken zin van het woord, enkel een lijst opgemaakt om de uitvoering der dwangmaning te vergemakkelijken;

Aangezien in onderhavig geval de dwangmaning van 8 Juni 1935 uitgevaard werd door den gemeenteontvanger en den 12 Juni 1935 van het visa van het College van Burgemeester en Schepenen werd voorzien, dat dit visa de dwangmaning gedurende een jaar uitvoerbaar maakt;

Aangezien aanlegger insgelijks ten onrechte de grondwettelijkheid der belastingen betwist om reden dat de gelijkheid tusschen de inwoners der Gemeente niet zou geëerbiedigd zijn;

Aangezien inderdaad volstaat om alle voorrecht uit te sluiten zooals vereischt wordt door Art. 112 der Grondwet, dat de belasting zonder onderscheid en op gelijke wijze gedragen wordt door al de burgers welke zich feitelijk in dezelfde omstandigheden bevinden;

Aangezien zulks hier het geval is vermits al de inwoners voor wier eigendom de voetpaden gelegd worden onder de toepassing vallen der belasting;

Aangezien aanlegger eindelijk doet gelden dat de belasting geheven wordt niet op het leggen van nieuwe voetpaden maar op het vervangen van reeds bestaande voetpaden, dat de bestaande voetpaden

voldoende waren, dat een gedeelte der voetpaden voor inrijpoorten aangerekend worden alhoewel zij in hun oorspronkelijken staat werden gelaten, dat eindelijk de oude steenen door de Gemeente elders gebruikt worden alhoewel de volledige prijs voor de nieuwe wordt aangerekend ;

Aangezien de rechtbanken inbreuk zouden doen op het beginsel der scheiding der machten indien zij over dergelijke beweringen zouden beslissen, dat de kwestie te weten of eene belasting noodzakelijk is of niet, of zij ten gepaste tijde uitgevoerd wordt geen verband houdt met de wettelijkheid der belasting en het onderzoek over deze kwestie in de uitsluitende bevoegdheid valt der bestuurlijke macht (Rechtbank te Gent, 8 November 1905, P. P. 1907, blz. 310) ;

Aangezien overigens de feiten waarvan aanlegger tot staving zijner beweringen het bewijs met getuigen aanbiedt in het algemeen werden gesteld en niet op bepaalde wijze door aanlegger, derwijze dat zij in elk geval niet ter zake dienend zijn ;

Aangezien dienvolgens de eisch tegenover de Gemeente ongegrond is ;

Om deze redenen :

Wij, Xavier Van Nuffel, Vrederechter van het derde kanton van Antwerpen, tegensprekelijk uitspraak doende ;

Stellen verweerder Verheyen, ontvanger der Gemeente Hoboken, buiten zake zonder kosten ;

Verklaren den eisch tegenover de gemeente Hoboken ongegrond, wijzen aanlegger daarvan af en verwijzen hem tot de kosten.

INGEZONDEN BIJDAGEN

VERANTWOORDELIJKHEID DER GEMEENTEN BIJ GEMIS AAN ONDERHOUD DER WEGENIS

Zooals het vraagstuk der verantwoordelijkheid van Staat, Provincie en Openbare Besturen in 't algemeen, is het vraagstuk der verantwoordelijkheid der Gemeenten op gebied van Wegenis fel omstreden geweest. Bij het behandelen dezer vraag, zou men eene scherpe lijn moeten trekken tusschen de voor- en naoorlogsche stelsels.

I. Onder den invloed der Fransche Rechtschrijvers, die onder leiding van Hanrion de Pansey, hunne beginselen en leerstelsels in al de vakken van ons administratief recht deden zegevieren, werd er vroeger algemeen aanvaard door Rechtspraak en Rechtsleer dat de Gemeente geen de minste verantwoordelijkheid kan oploopen, indien een privaat persoon schade opliep ten gevolge van den slechten staat of den slechten onderhoud der Wegenis. Men redeneerde ongeveer als volgt : de Gemeente, als openbare macht, is gelast met den onderhoud der wegenis. Dit is uiteraard eene bestuurlijke functie aan de Gemeente toevertrouwd in hare hoedanigheid van bewaakster van het gemeentelijk domein. Zooals de Gemeente alleen, vrij en soeverein beslist of eene straat of een weg dient geopend of verbreed, zoo ook heeft zij alleen vrij en soeverein te beslissen over den onderhoud der Wegenis. De Gemeente levert de straten over aan het

gebruik van de burgers in den staat waarin ze verkeerden. De burgers mogen de straat gebruiken zooals ze is. Een recht tegenover de Gemeente wordt door hen niet verworven, zoodat bij ongeval of oploopen van schade tengevolge van den slechten onderhoud der Wegenis, zij niet het minste recht hebben op schadevergoeding van wege de Gemeente. (Giron. Dictionnaire de Droit Administratif. V° Responsabilité des Fonctionnaires Publics. nr 5. XI en XII. Valerius. Concessions et Régies Communales. T. II. bl. 136 tot 138. Valerius. Organisation, Attributions et Responsabilités des Communes. T. III. blz. 73.). Kortom, als beginsel werd gehuldigd dat de Gemeente in wegenis-zaken niet aansprakelijk kan worden gesteld wegens gemis aan optreden.

Deze stelling werd herhaaldelijk bevestigd door het Hof van Verbreking, namelijk door de destijds steeds ingeroepen Arresten in dato van 8 November, 1894 (Pas. 94.1.321) en 13 April, 1899 (Pas. 99.1.173). De gevallen, waarvan spraak in gemelde arresten, dienen aangehaald omdat ze uiterst kenschetsend en tevens uiterst sprekend zijn. Eene vrouw was zwaar gekwetst geweest door het vallen van een oud versleten boom, terwijl zij een lijkstoet volgde op den gemeentelijken steenweg, waarop de boom stond en waarvan hij afhing. Eene vordering tot schadevergoeding werd ingespannen tegen de Gemeente Jemappes (Henegouwen). Zij steunde zich op een gemis aan toezicht of aan onderhoud in den hoofde van het Gemeentebestuur, gelast met den onderhoud der wegenis en het treffen der noodige veiligheidsmaatregelen (1899). Het paard van een koetsier was gevallen in een put die zich gevormd had in den straatbodem op het Statieplein te Leuven. (1894). De Stad Leuven werd gedagvaard omdat zij den straatweg in een staat had gelaten die de veiligheid van het verkeer niet verzekerde. In beide gevallen, werden de aanleggers afgewezen op grond van hooger aangehaalde rechtsbeginselen en werden de Gemeenten niet aansprakelijk verklaard. In zake waterwegen werd door het Hof van Verbreking in dato van 22 Oktober, 1908, een Arrest in denzelfden zin uitgesproken. (Pas. 08.1.332). Ten gevolge van den slechten staat van een dok te Antwerpen, was een schip erg beschadigd geweest. De eisch van den eigenaar, die de Stad Antwerpen ter verantwoording voor de Rechtbank had geroepen, werd insgelijks niet ontvankelijk verklaard bij toepassing van dezelfde beginselen. Zooals men ziet, werden deze toegepast in alle takken van het Wegenisrecht.

Aan dit principieel, werd slechts eene uitzondering toegestaan. Rechtspraak en Rechtsleer namen aan dat de Gemeente verantwoordelijk kon worden gesteld in het uitvoeren van wegeniswerken, i.a.w. wanneer zij door ondergeschikten of tusschenpersonen tot wegeniswerken b.v. werken van herstelling van den straatbodem, deed overgaan. (Marcotty. Voirie Publique par terre. nr 213. Capart. Droit Administratif. bl. 399 tot 403). Indien de Gemeente niet aansprakelijk was voor de nadeelige gevolgen, die voor private personen zouden spruiten uit den slechten onderhoud der wegenis, ging het er anders om, wanneer zij tot de uitvoering van bepaalde wegeniswerken overging, hetzij zij deze werken door hare werklieden deed uitvoeren, hetzij zij deze werken toevertrouwde aan een door haar gekozen ondernemer. Dus, geene verantwoordelijkheid wegens gemis aan optreden, maar mogelijkheid van aansprakelijkheid bij optreden van ondergeschikten in dienst van de Gemeente in het uitvoeren van door haar voorgeschreven werken. Het Hof

van Verbreking sprak zich herhaaldelijk uit in dezen zin, namelijk door Arresten in dato van 14 December, 1893 (Pas. 94.1.61) en in dato van 6 Maart, 1916. (Pas. 17.1.63). Een ondernemer door de Stad Antwerpen gelast met het uitvoeren van herstellingswerken, had een hoop steenen 's avonds onverlicht in volle straat laten liggen. Een koetsier en zijn gespan liepen er op. De Gemeente Antwerpen die hem gemelde werken had toevertrouwd, werd verantwoordelijk verklaard op voet van art. 1384 Burgerlijk Wetboek (1893). Een werkmans, gelast door de Gemeente Stavelot (Luik) met het snoeien der boomen, die hunne takken boven den gemeentelijken steenweg uitstaken, had takken laten vallen op de straat en een voorbijganger was verwond geweest. De Gemeente Stavelot werd insgelijks bij toepassing van art. 1384 Burgerlijk Wetboek verantwoordelijk gesteld.

Heel deze Rechtspraak in den eenen en den anderen zin was gesteund op de splitsing van den Staat (of de Gemeente) in twee personen: de Staat-soeverein, aan wie alles werd toegelaten en de Staat-civil persoon, die met den gewonen burger werd gelijkgesteld. Voor de handelingen van den Staat-soeverein, in de uitoefening van zijn imperium, kon in zijnen hoofde niet de minste verantwoordelijkheid bestaan. In het onderhouden van de wegenis, stond men tegenover den Staat-soeverein, die aan niemand rekening had te geven zijner handelwijze. Dan ook, wegens gemis aan onderhoud, geene verantwoordelijkheid. Voor de handelingen van den Staat-civil persoon, in de uitoefening van zijn beheer als privaatspersoon, kon hij, integendeel, aansprakelijk gesteld. Werden bv. als daden uitgaande van den Staat-civil persoon beschouwd, het sluiten van een leveringscontract, het sluiten van een overeenkomst met een ondernemer, het uitvoeren van wegeniswerken. Daar het hier gold daden die met het Imperium niets te maken hadden, stelde men de Staat gelijk met een gewoon burger en werd, diensvolgens, art. 1384 Burgerlijk Wetboek op hem toegepast. Dus, aansprakelijkheid van den Staat, de Gemeente en de Openbare Besturen in het uitvoeren van wegeniswerken. Dit vroeger leerstelsel werd op de meest klare en meest kenschetsende wijze uiteengelegd in het reeds aangehaalde Arrest van 6 Maart, 1916. Op dit stelsel kon heftige kritiek worden uitgeoefend. Eerst en vooral, was het maar al te dikwijls zeer moeilijk te zeggen wanneer de Gemeente optrad als draagster van het Imperium of als eenvoudig civil persoon. Maar het zonderlingste van dit stelsel was dat insgelijks maar al te dikwijls door den Staat-soeverein ontbonden werd of te niet gedaan wat door den Staat-civil persoon regelmatig was overeengekomen of erkend. Men had ongelijk gehad een eenvoudig logisch onderscheid te laten uitgroeien tot twee gescheiden juridische wezens, die aan geene werkelijkheid beantwoordden. Het eerste werk van de nieuwe richting zou dan ook zijn het ontzenuwen van deze theorie van den Staat of de Gemeente-dubbel rechtspersoonlijkheid, die aan den grondslag lag van de vroegere Rechtspraak. Doch, deze principes beheerschten onaangetast de gansche vooroorlogische periode.

II. Gedurende de Duitse Bezetting begon de Rechtspraak reeds wijzigingen te ondergaan en voortekens te geven van de nieuwe wegen die zouden worden opgegaan. In de besluiten van 't Openbaar Ministerie ter gelegenheid van een Arrest in dergelijke zaken geveld in dato van 14 Juni 1915 (Pas. 15-16.1.319) kan men de kiem ontwaren der nieuwe beweging. Voor de eerste maal wordt er ten aanval gegaan tegen

de dualiteit der rechtspersoonlijkheid van den Staat en de Openbare Besturen. Van Juni 1915, kan men de huidige beweging dan ook dagteekenen. Op 4 Maart, 1917, sprak het Hof van Verbreking (Pas. 17.1.118) een Arrest uit waarbij het onderscheid dat steeds gemaakt werd tusschen de rechtspersoonlijkheid van den Staat, werd uitgeschakeld.

«Het onderscheid van rechtspersoon Staat-soeverein en Staat civil persoon is van alle grond ontbloot, betoogde Prokureur-Generaal Leclercq. Het is dezelfde persoon die eene reeks daden stelt, soevereine daden genaamd en eene reeks andere daden, civiele daden genaamd. De Staat civil persoon, masker dat den werkelijken pleger der daden van burgerlijken aard, den Staat-soeverein, verschuilt, is niet anders dan een juridisch werkmiddel door de rechtswetenschap uitgedacht om den staat terug te leiden tot het domein van het burgerlijk recht, waaruit zij hem heeft doen treden om reden dat hij, soeverein zijnde, er boven stond. Het onderscheid is zuiver wetenschappelijk met het oog op de klassificering en het gemak der praktijk. Door de wet wordt hiervan niet gesproken. Men heeft den orsprong der gedachte vergeten en ongelijk gehad van den Staat-civil persoon een rechtspersoon te maken, onderscheiden van den Staat-soeverein. Beide maken een en hetzelfde wezen uit. Wanneer de Staat aldus eene burgerlijke daad stelt, eene verbintenis aangaat, zal deze verbintenis gelden voor den Staat zelfs als soeverein, zolang er geene wet tot stand komt die hem ervan ontslaat.» Het Hof volgde Prokureur-Generaal Leclercq in zijn betoog en alzoo verdween uit onze Rechtspraak de grondoorzaak van de vroegere kwalen. Dit was de eerste stap in de nieuwe richting en van meet af, zou de begonnen evolutie uiterst snel geschieden.

Op 17 April, 1917, (Pas. 17-2-273) sprak het Hof van Beroep te Brussel in eene wegeniszaak een arrest uit, dat een inbreuk maakte op de nog in voege zijnde stelsels. Het verklaarde de Stad Brussel verantwoordelijk van een verkeersongeval gebeurd ten gevolge van het niet wegnemen van een waterafnametoestel dat regelmatig op de marktdagen op eene marktplaats werd gezet en naderhand, werd weggenomen. Het vraagstuk der verantwoordelijkheid van den Staat, de Gemeente en de Openbare Besturen, stond ten volle in het vuur.

Uitspraak van het Hof van Verbreking kon niet uitblijven, en op 5 November, 1920 (Pas. 20.1-193) sprak het zijn berucht Arrest uit dat eene omwenteling beteekende in zake verantwoordelijkheid der Openbare Besturen en waarbij het op Staat, Provincie en Gemeente, de algemeene beginselen van het Burgerlijk Wetboek toepasselijk verklaarde. Het is zeer typisch vast te stellen dat het geval waarover het Hof zich had uit te spreken ongeveer hetzelfde geval was als datgene, waarin het in 1899, den eisch niet ontvankelijk had verklaard. Een boom groeide langsheen een gemeentelijken steenweg, gebied der Stad Brugge, was omgevallen en had schade veroorzaakt aan beplantingen, die in een aanpalend goed stonden, eigendom van de maatschappij «Flandria». Tegen het Arrest van 1899 in, verklaarde het Hof de Stad Brugge verantwoordelijk voor de verrichte schade.

«De voorbijganger, die eene straat of een steenen niet alleen het recht de straat of het kanaal te gebruiken in den staat waarin zij zich bevinden. Zij mogen zich er aan verwachten dat de straat of de vaart behoorlijk onderhouden zou zijn en in goeden staat zouden verkeerren. Zijn er putten in den straatbodem, van aard den burger te doen struikelen en te

kwetsen, loopt een schip schade op ten gevolge van een onvoorziene hindernis, zal de benadeelde burger, bij het krenken van zijne lichamelijke of stoffelijke onschendbaarheid, gerechtigd zijn zich tot de rechtbanken te wenden om herstelling der schade te eischen op voet van art. 1382 Burgerlijk Wetboek. Inderdaad, de Staat, zooals de eenvoudigste burger, is gehouden de wetten te eerbiedigen, of men ze met het oog op eene mogelijke klassificeering noeme, burgerlijke, administratieve of politieke wetten. De uitvoerende macht heeft geene andere macht als deze die haar door de Grondwet en de krachtens de Grondwet uitgevaardigde wetten worden toegekend. Zij mag dan ook den burger in zijnen persoon of in zijne goederen niet krenken dan in de voorwaarden door de Wet zelf bepaald. Zijn deze voorwaarden niet volbracht, zal de Staat, bij krenking der aan de burgers toegekende rechten, aansprakelijk zijn zooals iedereen. Volgens art. 92 der Grondwet zijn alle betwistingen die als voorwerp hebben een burgerlijk recht van de bevoegdheid der Rechtbanken. De wettekst is absoluut en maakt geen onderheid tusschen een eenvoudig burger en den Staat als rechtspersoon. De hoedanigheid van den verweerder doet aldus niets ter zake. Ieder daad gesteld tegen de wet in, is ongeoorloofd, zelfs indien de dader de Staat is. Onderworpen aan de wet zooals iedereen, zal hij dan ook de schade moeten herstellen die hij aan bepaalden burger zou hebben veroorzaakt door eene ongeoorloofde daad, door eene hem door de in voege zijnde wetgeving niet toegelaten daad. Art. 1382 Burgerlijk Wetboek dient op de Openbare Besturen toegepast en valt de Staat of de Gemeente in de voorwaarden er in gesteld, zullen zij aansprakelijk zijn.» Dit is de samenvatting van de zeer klare en zeer nuchtere redeneering van Prokureur-Generaal Leclercq, die door het Hof werd aangenomen en ingewilligd.

Verdere arresten in dato van 16 December 1920 (Pas. 21.1.65) en in dato van 12 Juli 1921 (Pas. 21.1.132.) kwamen de verantwoordelijkheid van den Staat en de Openbare Besturen bevestigen, en het eerste arrest, dat enkel toepasselijk was op wegenisaangelegenheden, verruimen en uitbreiden tot alle gevallen waarin de Staat een burgerlijk recht krenkt, namelijk op militair gebied waar men zich langer als op andere gebieden wederspanning vertoonde tegen de nieuw ingeslagen richting. Talrijke latere arresten bv. in dato van 13 December 1923 (Pas. 24.1.82.) en in dato van 27 Januari 1927 (Pas. 27.1.132.) zijn de nieuw aangenomen stelling komen bevestigen, zoodat men heden deze rechtspraak als een definitieve aanwinst in ons rechtsleven kan beschouwen. (Vauthier. Droit administratif, bl. 516). Doch, indien de verantwoordelijkheid van Staat en Gemeente aldus in princip vaststaat, moeten verdere en meer grondige studies nader bepalen in welke voorwaarden deze verantwoordelijkheid bestaat. Als een beginsel aangenomen wordt, moet verder in ieder vak van het recht worden onderzocht welke voorwaarden zijn vereischt opdat dit beginsel zou kunnen toegepast. Dit geldt hier ook voor de aansprakelijkheid der Openbare Besturen, en dit is dan ook het werk geweest van latere arresten, die niets anders hebben gedaan dan aan bijzondere gevallen, in ieder gebied waar deze verantwoordelijkheid in 't gedrang kan komen, de van meet af aangenomen principes toepassen. We zullen dienvolgens vooral op gebied van Wegenis de verdere bevindingen van de Rechtspraak hebben te onderzoeken.

Op gebied van Waterwegen velde het Hof van Ver-

breking in dato van 20 Oktober 1927 (Pas. 27.1.311.) een arrest dat het oude arrest van 1908 volkomen te niet deed. De Staat is, krachtens de wet, gelast met het regelen der scheepvaart op de stroomen en namelijk op de Schelde, en tevens gelast met den onderhoud van den stroom derwijze de scheepvaart ongehinderd en zonder gevaar zou kunnen geschieden. Welnu, een sleepboot trok een stoomschip bij het invaren der haven van Antwerpen. De sleepboot bevond zich op bepaalden oogenblik op eene plaats die weinig bevaard werd door de schepen, toen hij plotseling botste op wat er overbleef van het wrak van een voor dertig jaar vergaan schip. De Staat had destijds het gezonken schip doen vernielen tot aan het bed van den stroom. Ten gevolge van eene verandering, ondergaan door het bed der Schelde, waren deelen van het vroeger vergaan schip terug naar boven gekomen, en hierop was de sleepboot gebotst. De Staat werd verantwoordelijk verklaard wegens gemis aan onderhoud en wegens gebrek aan toezicht. De Staat, zegde het Hof, heeft wel het recht te beslissen in welken toestand de waterwegen zullen verkeeren, maar het is juist omdat de Schelde zich niet bevond in den door de wet vereischten stand, dat de Staat verantwoordelijk werd gesteld. Hier ziet men dus erkend in zake onderhoud der wegenis het beginsel dat de Openbare Besturen vrij beslissen in welken toestand de wegenis zal gezet of gehouden, en dat ze verantwoordelijk staan in geval de feitelijke toestand niet beantwoordt aan wat de wet en de getroffen besluiten hierover hebben beslist.

Dit beginsel diende verder uitgewerkt, en op 11 Mei 1933, sprak het Hof van Verbreking een arrest uit dat zeer belangrijk is en op de meest duidelijke wijze de voorwaarden stelt der aansprakelijkheid van Staat en Gemeente wegens den onderhoud der wegenis. Ziehier in welke omstandigheden. De Gemeente Stembert-bij-Verviers, had een aardeweg aangelegd, en zij had tevens beslist dat, gezien er langsheen geene woningen waren, dezen weg onverlicht zou blijven. Ten gevolge van dit gebrek aan verlichting — zoo beweerde de eischer — was een ongeval gebeurd. Het Hof huldigde dezelfde beginselen als in 1920, maar wees den eisch af. In 't algemeen, — zoo gold de redeneering, die ten eerste gegrond schijnt — heeft een privaat persoon niet het recht te eischen dat een weg zou aangelegd worden op bepaalde wijze. Zoo mag een burger niet eischen dat de weg gekasseid zou zijn, of dat het een eenvoudige aardeweg zou wezen. Hierover beslist de Administratie. Wanneer hare beslissing ten uitvoer wordt gelegd, heeft iedereen het recht van den weg gebruik te maken, met het gedacht dat de weg beantwoordt aan den toestand voorgeschreven door de Administratie, en die men aldus kan noemen, zijnen normalen toestand. In geval de weg niet normaal is, bv. indien de Gemeente beslist heeft dat hij met kasseien zou worden belegd, en indien er te midden zijner breede putten worden gevonden, waarin de voorbijgangers kunnen struikelen, is de Gemeente ontegensprekelijk verantwoordelijk, wanneer een ongeval zich voordoet.

Integendeel, beantwoordt de weg werkelijk aan den toestand door de Gemeente voorgeschreven, kan er in haren hoofde geene verantwoordelijkheid bestaan. De Administratie heeft het recht te beslissen dat in bepaalde richting een aardeweg zou worden geopend en dat deze weg niet verlicht zou zijn. Verkeert dan deze weg in den normalen toestand van een aardeweg, valt er haar geen verwijt toe te sturen. De burgers worden op de hoogte gesteld van de door de Gemeente getroffen maatregelen op gebied van wegenis. Dan moeten

zij ook bij het betreden van een aardeweg al de voorzorgen nemen die normaal zijn. Zij moeten zich zeggen dat de regen hem glibberig kan hebben gemaakt, dat er door het rijden van karren sporen kunnen bestaan. Is de weg onverlicht, zullen ze des te voorzigtiger moeten zijn. Bij ongeval zal het aldus niet volstaan om schadevergoeding te bekomen, te bewijzen dat de weg onverlicht was of door den regen uitgegraven. De eischer zal, bovendien, hebben te bewijzen dat de weg niet normaal was, d.w.z. niet beantwoordde aan den toestand door de Gemeente beslist. Bewijst hij dit niet, kan hij onmogelijk lukken in zijne vordering.

Dit schijnt wel de echte oplossing te zijn, die zowel de rechten van de Openbare Besturen als de rechten van den burger vrijwaart. De Oudere Rechtspraak beteekende de krenking der belangen van den burger. De Nieuwe richting mag niet beteekenen de krenking der rechten der Administratie. «In medio virtus», een middenweg, die de belangen van beide partijen vrijwaart, is de logische en rechtvaardige oplossing, welke door het Arrest in dato van 11 Mei 1933 (Pas. 33.135.) wordt gehuldigd.

Gemeld Arrest heeft, nochtans, gansch de Rechtspraak niet achter zich. Zekere Rechtbanken, zekere Vonnissen (Namen, 23 Januari 1934. Pas. 34.3.160) passen het beginsel der verantwoordelijkheid toe, om het even of de wegenis zich bevond al dan niet in den toestand door de Administratie beslist, en verklaren den Staat of de Gemeente verantwoordelijkheid van den oogenblik af dat ten gevolge van den toestand der Wegenis, een ongeval gebeurd of schade wordt veroorzaakt. Dit standpunt is zeker en vast overdreven. Zooals de vroegere leerstelsels overdreven in het voordeel van de Openbare Besturen waren, zoo is deze laatste strekking te erg ten gunste van den burger. De aansprakelijkheid van Staat en Gemeente moet binnen zekere perken worden gehouden, die spruiten uit het doeleinde en den aard zelf der Openbare Besturen. Deze perken niet aannemen, zou niet anders beteekenen als het ontnemen aan den Staat zijner vrijheid bepaalde maatregelen te treffen met het oog het algemeen belang. Het zou niets anders zijn als hem belemmeren in het uitoefenen zijner functies, en tevens toelaten aan private personen op onrechtstreeksche wijze aan Staat en Gemeente bevelen te geven nopens den onderhoud der wegenis. Deze perken bepalen, waarin de verantwoordelijkheid der Openbare Besturen dient gehouden, zal het werk van de toekomst zijn.

A. SMETS

Advokaat te Leuven.

RECHTERLIJK LEVEN

Bij koninklijke besluiten van 26 September 1936 :

Is aan den heer De Cleene (E.) op zijn verzoek, ontslag verleend uit zijn ambt van rechter en van voorzitter der rechtbank van koophandel te St Niklaas.

Hij is gemachtigd tot het voeren van den eeretitel van zijn ambt;;

Zijn benoemd :

Tot raadsheer in het Hof van beroep te Brussel, de heer Vander Donckt (H.), onderzoeksrechter bij de rechtbank van eersten aanleg te Antwerpen;

Tot procureur des Konings bij de rechtbank van eersten aanleg te Dendermonde, de heer Rommel (M.-E.-J.), substituut procureur des Konings bij de rechtbank van eersten aanleg te Gent;

Tot plaatsvervangend rechter in het vrederecht van het kanton Turnhout, de heer vanden Hove d'Ertsenrjck (J.-J.-A.-M.), advocaat te Turnhout;

Tot plaatsvervangend rechter in het vrederecht van het kanton Bilsen, de heer Gielen (H.), advocaat te Tongeren.

De ontheffing voorzien bij artikel 3 van het koninklijk besluit van 14 November 1935, is verleend aan den heer Gielen;

Is de heer Van den Hende (F.-L.-J.), vrederechter van het 2e kanton Mechelen, belast met den dienst van het kanton Puers.

MEDEDEELINGEN

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

De Heer Voorzitter der Rechtbank van Antwerpen heeft zoo pas ter griffie een beslissing doen bekendmaken behelzende verschillende nieuwe maatregelen voor de werkwijze der Antwerpsche Rechtbank. Wij denken onze Antwerpsche Confraters nuttig te zijn met den tekst van deze beslissing in ons blad te publiceren.

* * *

Wij, O. van Stratum, Voorzitter der Rechtbank van eersten aanleg, zitting houdende te Antwerpen,

Gezien art. 1, 2, 6, 13, 16 en 22 van het Koninklijk Besluit van 4 Maart 1930, gewijzigd door art. 1, 2 en 3 van het Koninklijk Besluit van 31 Januari 1931, welke het reglement der rechtbank uitmaken, nemen de volgende schikkingen voor het dienstjaar 1936-1937 :

I. — Zullen zetelen :

de 1e Kamer : Woensdags, Donderdags, Vrijdags en Zaterdags.

de 2e Kamer : Maandags, Dinsdags, Woensdags en Vrijdags.

de 2e Kamer Bis : Woensdags en Donderdags.

de 3e Kamer : Dinsdags en Woensdags.

de 4e Kamer : Donderdags en Vrijdags.

de 4e Kamer Bis : Dinsdags en Woensdags.

de 5e Kamer : Donderdags en Vrijdags.

de 5e Kamer Bis : Woensdags en Donderdags.

de 6e Kamer : Maandags, Dinsdags en Woensdags.

de 7e Kamer : Donderdags, Vrijdags en Zaterdags.

de 8e Kamer : Maandags, Dinsdags en Woensdags.

de 9e Kamer : Donderdags, Vrijdags en Zaterdags.

de 10e Kamer : (de Raadkamer uitmakende), Maandags, Woensdags en Vrijdags.

Het bureel van rechterlijken Bijstand : Dinsdags en Donderdags.

De Kinderrechtbank : Maandags.

Op de 1e Kamer zijn de zittingen van Donderdag, Vrijdag en Zaterdag voorbehouden voor de gedingen in echtscheiding en in scheiding van tafel en bed, zoodat op deze dagen de aanwezigheid van het Openbaar Ministerie vereischt is.

II. — De zittingen beginnen voor de 1e, 2e, 2bis, 3e, 4e, 4bis, 5e, 5bis, 6e, 7e, 8e, 9e Kamer, en het Bureel van rechterlijken Bijstand, te 9 uur ; voor de 10e Kamer (Raadkamer) te 9 ½ uur, en voor de Kinderrechtbank te 10 uur.

III. — De Voorzitter zal in kortgeding zetelen alle

Dinsdagen om 10 $\frac{1}{4}$ uur, en om de veertien dagen Vrijdags om 10 uur.

IV. — De nieuwe burgerlijke zaken zullen, na ingeschreven te zijn op den algemeenen rol, opgeroepen worden Dinsdags om 10 uur door den Voorzitter der rechtbank, die ze tusschen de verschillende kamers zal verdeelen.

De dagvaardingen in zake van verzet tegen huwelijk en vaderlandskeuze zullen geschieden rechtstreeks voor de 1e Kamer 's Zaterdags, om 12 uur.

V. — De burgerlijke kamers zullen de nieuwe zaken, die hun verzonden zijn, oproepen, de adviezen van het Openbaar Ministerie aanhooren, de vonnissen uitspreken en de lijst der zaken, die de volgende week moeten gepleit worden, vaststellen op de volgende dagen en uren:

de 1e Kamer: Zaterdags om 12 uur.

de 2e Kamer: Dinsdags, om 12 uur.

de 2e Kamer Bis: Woensdags, om 12 uur 20 m.

de 3e Kamer: Woensdags, om 12 uur.

de 4e Kamer: Donderdags, om 12 uur.

de 4e Kamer Bis: Dinsdags, om 12 uur 20 m.

de 5e Kamer: Vrijdags, om 12 uur.

de 5e Kamer Bis: Donderdags, om 12 uur 20 m.

De dagelijksche rolregeling (zittingrol) voor de burgerlijke kamers zal geschieden op de volgende uren:

op de 1e Kamer: te 9 uur.

op de 2e Kamer: te 9 uur.

op de 2e Kamer Bis: te 9.15 uur.

op de 3e Kamer: te 9.30 uur.

op de 4e Kamer: te 9.30 uur.

op de 4e Kamer Bis: te 9.45 uur.

op de 5e Kamer: te 9.45 uur.

op de 5e Kamer Bis: te 10 uur.

VI. — De zaken dragende de nummers tot 50.000 op den Algemeenen Rol zijn ambtshalve verzonden naar de 4e Kamer Bis.

VII. — De rechtstreeksche dagvaardingen voor de boetstraffelijke rechtbank, de zaken ingeleid ten verzoeken van Openbare Besturen en burgerlijke partijen en de jachtmisdrijven, moeten geschieden voor de 7e of 9e Kamer, volgens dat de zaak door de wet aan een Eenigen Rechter of aan drie rechters onderworpen is.

De zaken welke in onderzoek zijn gesteld geweest en die, volgens de wet, niet voor den eenigen rechter dienen gebracht te worden, zijn door ons als volgt verdeeld:

De zaken der Kabinetten der Heeren Onderzoekrechters Van der Donckt, Hodum en Bertels worden aanhangig gemaakt bij de 9e Kamer; die der Kabinetten der Heeren Onderzoekrechters Malgoud en Meir bij de 8e Kamer, alsmede de beroepen van enkele politie.

Aldus gedaan te Antwerpen, den 14 Juli 1936.

De Voorzitter,

(get.) O. van Stratum.

TIJDSCHRIFTEN

RECHTSKUNDIG TIJDSCHRIFT. — Nr 5. — September-October. — Hermann Bekaert: De aanslagen op het leven van personen. — Jos. De Weerd: De Engelsche «Private Company» en de Belgische Personen Vennootschap met beperkte aansprakelijkheid. — Rechtspraak. — Nota's en mededeelingen. — Boekbespreking.

DE GEMEENTE. — Nr 6. — Jongste documentatie in zake statuut van het gemeentepersoneel. — Prac-

tisch commentaar der Gemeentewet. — Raadplegingen. — Wetgeving. — Rechtsleer. — Rechtspraak. — Practisch overzicht in zake openbaren onderstand.

— Nrs 7-8. — Jongste documentatie omtrent het statuut van het personeel. — Practisch commentaar der Gemeentewet. — Raadplegingen. — Wetgeving. — Rechtsleer. — Rechtspraak. — Rechtskundige en technische studie-commissie. — Practisch overzicht in zake openbaren onderstand.

HET LEVEN OP 'T KANTOOR. — Nr 9 en 10. — Juli en Augustus 1936. — Aangifte der Inkomstenbelasting. — Aankondigingen. — Accountant als medewerker van den Bankier. — Alphabetische lijst der rekeningen. — Bijdragen voor gezinstoelagen. — Boekbeoordeling. — Doel en werking der reclame. — Gecontroleerd Beheer. — Gedachten over statistiek. — Kaarten en opbergssystemen. — Leidraad bij de studie van het Belgisch Handelsrecht. — Nationale Conferentie van het Handelsberoepsonderwijs. — Nieuwigheden voor Bureeluitrusting. — Prijs Louis Daubresse. — Prijskampen. — Rechtspraak. — Reserves. — Staatsblad. — Vaktaalcommissie. — Verbintenis- en orderekeningen. — Vervoer-verzekering. — Voordat u organiseert, bedenkt... — Vrouw in de reclame. — Werkhuysreglement. — Werkongevallen-verzekering. — Wissel.

— Nr 11. — September 1936. — Aanwijzingen in akten van Vennootschappen. — Banken (verschillende soorten). — Belasting en vrijstelling van winsten en meerwaarden. — Betaalde verlofdagen (Wet op de). — Boekbeoordeling. — Grondbelasting opcentiemen. — Leidraad bij de studie van het Belgisch Handelsrecht. — Loondienst teruggebracht tot aantekenen der onregelmatigen. — Midden-Jury voor Boekhouden. — Om snel te deelen. — Overdrachtstaxe. — Prijskamp van Industrieel Boekhouden. — Prijskampen. — Register of kaart der betaalde verlofdagen. — Staatsblad. — Vaktaalcommissie. — Verandering van een Vennootschap onder gemeenschappelijke naam in een P. V. B. A. — Werkplaatsreglement. — Woordenlijst. — Aankondigingen.

TIJDSCHRIFT VOOR ADMINISTRATIEVE BEDRIJFSORGANISATIE. — Nr 7. — Mei 1936. — Ons Programma. — Bibliographische aanwijzingen. — Invoering in de Bedrijfseconomie, door A. Dinnewet. — Stelsels van Boekhouden, door A. Dinnewet. — Verschillende Stelsels bij Conjunctuuronderzoek, door M. J. L. — Belastingwezen. — Boekspreeking. — Overzicht van tijdschriften.

— Nr 8. — Juni 1936. — Bibliographische aanwijzingen. — Invoering in de bedrijfseconomie, door A. Dinnewet. — Kameralistische en Commerciele Boekhouding, door A. Dinnewet. — Verschillende stelsels bij Conjunctuuronderzoek, door M. J. L. — Belastingwezen. — De wereld-graandel, door A. Dinnewet. — Overzicht van tijdschriften.

ECONOMISCHE TIJDINGEN. — Nr 19. — 10 Juli 1936. — Toerisme en Toerismebedrijven in België. — Fiscale rubriek. — Voor onze Exporteurs. — Landbouw en Nijverheid. — Handelsberichten. — Uit het Staatsblad. — Beursrubriek.

— Nr 20. — 10 Augustus 1936. — Statistieken en Diagrammen. — Voor onze Exporteurs. — Uit het Staatsblad. — Handelsberichten. — Landbouw en Nijverheid. — Beursrubriek. — Boekenschouw.

— Nr 21. — 10 September 1936. — Rechtskundige rubriek. — Voor onze Exporteurs: Wisselcontrole en Buitenlandsche Handel. — De compensatie-accorden. — Diverse berichten. — Handelsberichten: Bouwmaterialen. — Katoen. — Tarwe. — Prijzen der grondstoffen. — Textielrubriek. — Landbouw en Nijverheid. — Wisselmarkt. — Beursrubriek. — Boekenschouw.